

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**ENDÜSTRİYEL YAPILARIN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ VE RAHMİ KOÇ MÜZESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Selcem BAYIR**

**Danışmanı
Doç. Dr. Füsün SEÇER KARIPTAŞ**

İstanbul – 2014

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**ENDÜSTRİYEL YAPILARIN YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ VE RAHMİ KOÇ MÜZESİ
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Selcem BAYIR**

**Danışmanı
Doç. Dr. Füsun SEÇER KARİPTAŞ**

İstanbul – 2014

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

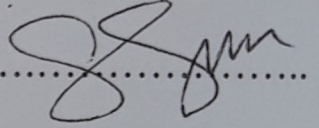
İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Selcem BAYIR tarafından hazırlanan “Endüstriyel Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi ve Rahmi Koç Müzesi Örneği” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 14.01.2015

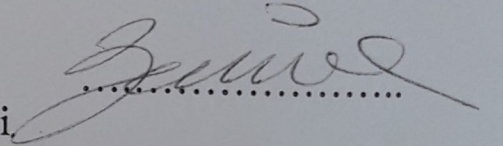
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

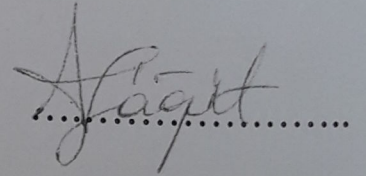
Jüri Üyesi : Doç.Dr.Fusun S.KARİPTAŞ
HAL.Üniv.İç Mimarlık ABD Öğr.Üyesi

.....

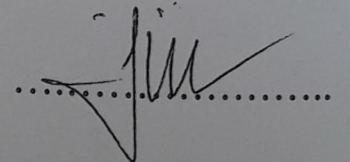
Jüri Üyesi : Yr.Doç.Dr.Bilge YARAREL
Danışman –HAL.Üniv. İç Mimarlık ABD Öğr.Üyesi

.....

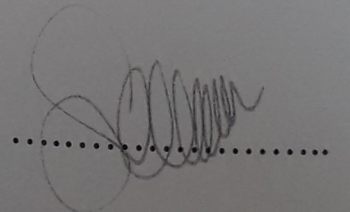
Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Atilla SÖĞÜT
MSGSÜ Öğr.Üyesi

.....

Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Jülide EDİRNE
HAL.Üniv. End.Ürün.Tas. ABD Öğr.Üyesi (Yedek)

.....

Üyesi : Yrd.Doç.Dr.S.Sariye Y.USAL
HAL.Üniv. İç Mimarlık ABD Öğr.Üyesi (Yedek)

.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
TABLO LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
1.GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	2
1.2. Araştırma Yöntemi	2
2. ENDÜSTRİ DEVRİMİ VE ENDÜSTRİYEL YAPILAR	3
2.1. Endüstri Devrimi	3
2.2. Endüstri Devrimini Doğuran Unsurlar	4
2.3. Endüstri Devrimiyle Birlikte Meydana Gelen Teknolojik Gelişmeler	6
2.4. Endüstri Devriminin Osmanlı Devletine Etkileri	9
2.5. Osmanlı Devleti Endüstri Yapıları	11
2.5.1. İstanbul Enerji Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları	11
2.5.1.1 Silahtarağa Elektrik Fabrikası.....	11
2.5.1.2 Hasanpaşa Gazhanesi	12
2.5.1.1 Dolmabahçe Gazhanesi	13
2.5.2. İstanbul Gıda Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları	13
2.5.2.1 Bomonti Bira Fabrikası	13
2.5.2.2 Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası	14
2.5.2.3 Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası	15
2.5.3. Giyim ve Dokuma Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları	15
2.5.3.1 Feshane-i Amire	15
2.5.4. Deri Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları.....	16
2.5.4.1 Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası	16
2.5.5. Kimyevi Madde Üretimi Endüstri Yapıları	17
2.5.5.1 Küçükçekmece Kibrit Fabrikası	17

2.5.6. Maden İşleme Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları	17
2.5.6.1. Tersane-i Amire	17
2.5.6.2. Darphane-i Amire	18
2.5.6.3. Tophane-i Amire	19
2.5.7. Toprak İşleme Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları	19
2.5.7.1. Yıldız Çini Fabrikası	19
3. YENİDEN İŞLEVLENDİRME	21
3.1. Eski Eserin Yeniden işlevlendirilmesine Etki Eden Unsurlar	21
3.1.1. Tarihsel Ve Kültürel Etkenler	22
3.1.2. Ekonomik Etkenler	23
3.1.3. Çevresel Etkenler	25
3.1.4. Yapının Konumu	26
3.1.5. Yapının Hacimsel Kurgusu	27
4. HASKÖY BÖLGESİNİN ENDÜSTRİYEL AÇIDAN İNCELENMESİ	29
4.1. Hasköy Bölgesinin Tarihsel Gelişimi	29
4.2. Hasköy'ün Konumu	30
4.3. Hasköy Tersanesi	33
5. RAHMİ KOÇ MÜZESİ	35
5.1. Lengerhane	35
5.2. Lengerhane Binası'nın Mimari Özellikleri	36
5.3. Hasköy Tersanesi	37
5.4. Hasköy Tersanesi'nin Mimari Özellikleri	38
5.5. Lengerhane ve Hasköy Tersanesinin Müze Olarak İşlevlendirilmesi	39
5.5.1. Yeniden İşlevlendirme Aşamasına Etki Eden Faktörler	39
5.6. Hasköy Tersanesi ve Lengerhane Binası Restorasyon Aşamaları	40
5.6.1. Yapısal Sorunlar, Koruma ve Sağıklaştırma	40
5.6.1.1 Lengerhane Binası	40
5.6.1.2 Hasköy Tersanesi	45
5.7. Yapının Günümüzdeki Konumu	54
5.7.1. Lengerhane ve Hasköy Tersanesi	54
5.7.1.1 Çatı Konstrüksiyonu	54
5.7.1.2 Duvarlar	55

5.7.1.2.1 Dış Duvarlar	55
5.7.1.2.1 İç Duvarlar	56
5.7.1.3. İç Mekan	58
5.7.1.4. Aydınlatma	61
5.7.1.5. Doğramalar	63
6. SONUÇ	73
7. KAYNAKLAR	79
8. ÖZGEÇMİŞ	85

ÖNSÖZ

Tüm yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez yazım aşamamda yanımda olan ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım sayın Doç. Dr. Füsun Seçer Kariptaş'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Beni yüksek lisans yapmamda ve kariyerimde yönlendiren ve cesaretlendiren değerli hocam rahmetli Prof. Dr. Nuri Doğan'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım. Akademik hayatımda benden desteğini esirgemeyen sayın hocam ve dekanım Prof. Dr. Onur Altan'a teşekkür ederim.

Tezim için yaptığım araştırmalarda gerekli dokümanlara ulaşmamı sağlayan ve yardımını esirgemeyen İstanbul II. Nolu Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü'ne, bana her türlü kaynağı açan Koç Müzesi Koleksiyon Yönetimi Uzmanı Zeynep Türkay'a ve sevgili iş arkadaşlarıma, tez dönemim boyunca yanımda olan sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Bilge Yararel'e, teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve tüm kararlarımda beni destekleyen çok sevgili anneme, babama ve kardeşime teşekkürlerimi, sevgilerimi sunarım.

İstanbul/ 2014

Selcem BAYIR

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Selcem BAYIR
Anabilim Dalı : İç Mimarlık
Programı : İç Mimarlık
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Füsün SEÇER KARİPTAŞ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – ARALIK 2014

ENDÜSTRİYEL YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE RAHMİ KOÇ MÜZESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Çağlar boyunca üretim ve tüketime dayalı bir düzen bulunmaktadır. Endüstrileşmenin başlamasıyla birlikte ilk başlarda küçük ölçekte daha sonraki dönemlerde ise hızla artarak toplumsal ve kültürel değişikliklerin yaşanmasına sebep olan endüstrileşme gibi pek çok sonucu da beraberinde getirmiştir. Kırsal alanlardan kentlere göçün başlamasıyla birlikte çoğalan nüfus yeni sanayi bölgelerinin kurulmasına ve bunun sonucu olarak toplumda büyük değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Dev sanayi yapıları, düşük ücretle çalışan işçi sınıfı ve hızlı üretim yepyeni bir sistemin doğmasını sağlamıştır. Endüstriyel yapılar bu bağlamda tarihsel ve kültürel süreçte oldukça önemli bir yere sahiptir.

Günümüzde yok olmaya yüz tutmuş yapılar arasında bulunan endüstri yapıları çeşitli sebeplerle artık kullanılamaz hale gelmişlerdir. Tarihi yapılara çeşitli fonksiyonların yüklenmesiyle birlikte verilen yeni işlevler sayesinde bu binaların yeniden kullanılmasına olanak sağlanılmaktadır. Yeniden işlevlendirilme bu anlamda tarihi yapıların kazanılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde dünyanın genelinde yaşanan endüstriyel gelişmelere uzak kalması ve içe kapalı bir politika izlemesi sonucu olarak hızlı bir gerileme süreci başlamıştır. Sonrasında bazı endüstriyel girişimlerde bulunulmuşsa da yeterli donanım ve bilgiye sahip olunmadığından başarı sağlanamamış ve Osmanlı Devleti bu anlamda geri planda kalmıştır.

Bu çalışma da Osmanlı Devletinin geçirdiği ekonomik süreç ve endüstrileşmenin doğurduğu olumlu ve olumsuz sonuçlar, günümüze ulaşmış ender yapılardan biri olan lengerhane binası üzerinde ele alınarak incelenecektir. Zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden işlevlendirilmiş ve özgün işlevini yitirerek müze binası olarak yeniden kullanıma sunulmuş olan lengerhane ve Hasköy Tersane binasının değişimine ve bugünkü kullanımına etki eden faktörler sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri, Endüstri Devrimi, Yeniden İşlevlendirme,

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Selcem BAYIR
Field : Interior Decoration
Program : Interior Decoration
Supervisor : Doç.Dr. Füsün SEÇER KARİPTAŞ
Degree Awarded and Date : Graduate-December 2014

THE RE-CONSTRUCTION OF INDUSTRIAL AND FUNCTIONALIZED RAHMİ KOÇ MUSEUM SAMPLE

ABSTRACT

Down the ages there is an order that is based on production and consumption. Following the beginning of industrialization this order brings with lots of results like industrialization which is caused firstly small and big social and cultural changes. Growing population starting in migration from rural areas to urban areas caused both setting up new industrial regions and big changes in the societies. Huge industrial structures, working class with low salaries and fast production enabled to raise a quite new system. In this context, industrial structures have key position in historical and cultural process.

Nowadays, industrial structures which tend to disappear because of some reasons become unusable. To attribute various functions to historical structures it is allowed to reuse these buildings. In this sense, re-functioning plays a key part in getting historical structures.

The Ottoman Empire kept away worldwide industrial developments and followed introverted policy and that's why in the last period of her existence she experienced a fast retrogression process. Afterwards, although she made some industrial attempts she couldn't get success for lack of enough equipment and knowledge. Consequently, in this sense the Ottoman Empire stayed behind.

The aim of this paper is to survey economic process of the Ottoman Empire and positive and negative results of industrialization by the way of observing the extant Lengerhane building. In the course of time, Lengerhane and Hasköy buildings that are re-functioning together with needs lost their original function and submitted to reuse as a museum building. In this study, the factors that cause a change and affect today's use of these buildings will be evaluated by the way of cause and effect relation.

Keywords: Industry, Industrial Revolution, Re-functioning

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.1 : İstanbul Endüstri Mirası Rotası.....	20
--	----

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 2.1 : Toprağa Bağlı Köylüler.....	4
Şekil 2.2 : Marshall's Keten Atölyesi	5
Şekil 2.3 : Endüstri Devriyle Başlayan Makineleşme Dönemi.....	6
Şekil 2.4 : İskoçyalı James Watt'ın Geliştirdiği Buhar Makinesi.....	7
Şekil 2.5 : Makine Gücüne Dayalı Üretim	8
Şekil 2.6 : Osmanlı Endüstrileşme Süreci	10
Şekil 2.7 : Silaharağa Elektrik Fabrikası	12
Şekil 2.8 : Hasanpaşa Gazhanesi	12
Şekil 2.9 : Dolmabahçe Gazhanesi	13
Şekil 2.10 : Bomonti Bira Fabrikası	14
Şekil 2.11: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası	14
Şekil 2.12 : Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası.....	15
Şekil 2.13 : Feshane-i Amire	16
Şekil 2.14 : Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası	16
Şekil 2.15 : Küçükçekmece Kibrit Fabrikası.....	17
Şekil 2.16 : Tersane-i Amire (Haliç Tersanesi)	18
Şekil 2.17 : Darphane-i Amire.....	18
Şekil 2.18 : Darphane-i Amire İç Mekân Görünüşü	18
Şekil 2.19: Tophane-i Amire	19
Şekil 2.20 : Yıldız Çini Fabrikası	20
Şekil 4.1 : Tarihi Hasköy Fotoğrafı	30
Şekil 4.2 : Hasköy ve Sötlüce Semtlerinin Genel Görünüşü	31
Şekil 4.3 : Melling Gravürlerinde Yer alan Handan Ağa Camii, Aynalıkavak Sarayı ve Hasköy Yerleşimi	32
Şekil 4.4 : Hasköy Tersane Fotoğrafı	34
Şekil 5.1 : Lengerhane ve Hasköy Tersanesi'nin 1998 Yılındaki Görüntüsü	35
Şekil 5.2 : Hasköy Tersanesi'nin Görüntüsü	37
Şekil 5.3 : Restorasyon Öncesi	42
Şekil 5.4 : Restorasyon Aşaması	42
Şekil 5.5 : Lengerhane Binası Restorasyon Sonrası Yol Cephesi	42
Şekil 5.6 : Lengerhane Binası Kat Planı ve Kesit Rölövesi.....	43
Şekil 5.7: Lengerhane Binası Müze Girişi.....	44
Şekil 5.8 : Lengerhane Binası Kat Planları Restorasyon Projesi	45
Şekil 5.9 : Raspaş Yapılarak Özgün Tuğla Örgüsü Ortaya Çıkarılan Tonoz	46
Şekil 5.10: Hasköy Tersanesi Sergi Alanı	48

Şekil 5.11: Hasköy Tersanesi Sergi Alanı	48
Şekil 5.12:Restorasyon Projesi Zemin Kat Planı	49
Şekil 5.13:Restorasyon Projesi 1.kat Planı	50
Şekil 5.14:Restorasyon Projesi Cephe Çizimleri ve Cephe Görünüşü	51
Şekil 5.15:Restorasyon Projesi Cephe Çizimleri ve Cephe Görünüşü	52
Şekil 5.16:Restorasyon Öncesi Fotoğraflar	53
Şekil 5.17:Restorasyon Öncesi Fotoğraflar	53
Şekil 5.18:Restorasyon Öncesi Fotoğraflar	53
Şekil 5.19:Restorasyon Sonrası Fotoğraflar	54
Şekil 5.20:Restorasyon Sonrası Fotoğraflar	54
Şekil 5.21:Restorasyon Sonrası Fotoğraflar	54
Şekil 5.22:Restorasyon Sonrası Cephe Fotoğrafı	55
Şekil 5.23:Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası Çatı Fotoğrafı	56
Şekil 5.24:Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası İç Çatı Fotoğrafı	56
Şekil 5.25:Lengerhane Binası Cephe Fotoğrafı	57
Şekil 5.26:Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası Cephe Fotoğrafı	57
Şekil 5.27:Lengerhane Binası Restorasyon Sonrası İç Cephe Fotoğrafı	58
Şekil 5.28:Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası İç Cephe Fotoğrafı	58
Şekil 5.29:Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafı	60
Şekil 5.30:Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	60
Şekil 5.31:Hasköy Tersanesi ve Lengerhane Binasında Kullanılan Asansör	61
Şekil 5.32:Hasköy Tersanesi ve Lengerhane Binasında Kullanılan Asansör	61
Şekil 5.33:Lengerhane Binasında Kullanılan Merdiven	62
Şekil 5.34:Hasköy Tersanesinde Kullanılan Merdiven	62
Şekil 5.35:Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafı	63
Şekil 5.36: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafı	63
Şekil 5.37: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	64
Şekil 5.38: Lengerhane Binası Kasnak Kısmında Bulunan Doğramalar	64
Şekil 5.39: Lengerhane Binası Doğrama Fotoğrafı	65
Şekil 5.40: Lengerhane Binası Acil Çıkış Kapısı	65
Şekil 5.41: Hasköy Tersanesi Giriş Kapısı	66
Şekil 5.42: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	66
Şekil 5.43: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	67
Şekil 5.44: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	67
Şekil 5.45: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	68
Şekil 5.46: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	68
Şekil 5.47: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	69
Şekil 5.48: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	69
Şekil 5.49: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	70
Şekil 5.50: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafı	70

Şekil 5.51: Hasköy Tersanesi İç Mekan Fotoğrafi	71
Şekil 5.52: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafi	71
Şekil 5.53: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafi	72
Şekil 5.54: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafi	72
Şekil 5.55: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafi	73
Şekil 5.56: Lengerhane Binası İç Mekan Fotoğrafi	73

1. GİRİŞ

İlk çağlarda insan toplayıcılıkla yaşamını sürdürürken daha sonraki dönemlerde göçebelikten yerleşik düzene geçmiştir. Toprağı sürmeye ve ürün yetiştirmeye başlamıştır. Zaman içinde gelişmeye başlayan insan yaptığı çeşitli el aletleri ve icatlar sayesinde daha konforlu bir yaşam olanağına kavuşmuştur. Bu süreç içerisinde kazandığı yetenek ve kültürel edinimlerle yerleşik bir toplum yapısı oluşmaya başlanmıştır.

Kentlerin kurulmasıyla birlikte kentler arası alışveriş kavramı da başlamıştır. Bu durum günümüzün ekonomik düzeninin ilk temellerini oluşturmuştur. İlerleyen dönemlerde büyüyen kentler, çoğalan nüfuslar ve hızlanan kültürel etkileşimlerle birlikte yavaş yavaş üretiminde kapasitesi artmıştır. Uzak kentleri ve deniz aşırı ülkeleri merak etme ve daha çok elde etme dürtüsüyle ulaşmaya çalışan insan fethetmeye ve ulaştığı yerlerdeki ürün ve mallara sahip olmaya başlamıştır. Günümüzde hala devam eden ekonomik krizlerin ve ülkeler arasındaki savaşların temeli bu dönemlere dayanmaktadır.

Ulaşılan hammadde ve üretilen malların elle üretim tekniği ile giderek daha pahalı hale gelmesiyle orantılı olarak artan dünya nüfusu, üretim sisteminde ihtiyaçlar doğrultusunda değişimleri de beraberinde getirmiştir. Endüstri devriminin ortaya çıkmasıyla, yeni ihtiyaçlar doğrultusunda oluşan yapı çeşitleri mimari, kültürel ve sosyal olarak dönemini yansıtmaktadırlar. Bu amaçla endüstriyel değerleri koruma yaklaşımlarına dikkat çekerek yapıların korunmaya değer oldukları ve tahribata uğramaması, yeniden işlev vererek yaşatılmaları üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur.

Tez kapsamında; yeniden işlevlendirme hassasiyetine dikkat çekmek, doğru müdahale yöntemlerini belirlemek, yapıya müdahale esnasında mekânın analizini iyi saptamak doğru işlevi seçerek yaşatılması sunulmuştur, bu bağlamda Lengerhane ve Hasköy Tersanesi örnek olarak gösterilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada; Endüstri Devrimini doğuran nedenler, başlama sebepleri beraberinde getirdiği teknolojik gelişmeler, Osmanlı Devletine yansımaları ve tarihteki önemi ele alınmıştır. Diğer bir aşamada ise Endüstri devriminin başlamasıyla kurulan endüstri yapıları araştırılmış, Hasköy Tersanesi ve Lengerhane Binası örnek olarak gösterilmiştir. Bu kapsamdaki yapıların değişen toplum bilinci karşısında gerek vandalizm gerekse zaman karşı direnememeleri gündemde olup yeniden işlevlendiremeye birlikte korunması amaçlanmıştır. Tez kapsamında İhtiyaçlar doğrultusunda dikkat edilecek hususlar, yapılara müdahale şekli, uygun işlevi etkileyen faktörler ortaya konulmuştur.

1.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada esas olarak ele alınan konular Endüstri Devrimiyle birlikte teknolojik, ekonomik, kültürel boyutta yaşanan gelişmeler ve Osmanlı Devleti üzerinde yarattığı etkilerdir. Endüstri devrimi sonrası oluşan hızlı üretim ve tüketim kavramları beraberinde rekabeti de getirmiş bunun sonucu olarak seri üretim ihtiyacının doğmasına neden olmuştur. Ve bu sonuç zaman içerisinde Endüstri yapılarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Sonraki bölümlerde Endüstri yapılarının tarihi, konumu ve mimari özellikleri ortaya konulmuştur. Zamanın yarattığı etkilere karşı korunamayan bu yapı tiplerinin yeniden işlevlendirilmeyle günümüze kazandırılması hakkında bilgi verilmiştir. Bu süreç kapsamında dikkat edilmesi gereken hususlara değinilmiş, olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte incelenerek karşılaşılan sorunlar ortaya konulmuştur.

2. ENDÜSTRİ DEVRİMİ VE ENDÜSTRİYEL YAPILAR

2.1. Endüstri Devrimi

Endüstri (sanayi), hammaddeleri işlenmiş duruma getirmek için uygulanan eylemlerin ve bu eylemleri uygulamak için kullanılan araçların tümüdür. Yirminci yüzyılın başlıca olaylarından biri olan endüstriyi tam olarak anlayabilmek için her şeyden önce sözcüğü doğru tanımlamak gerekir. Çeşitli kaynaklara göre endüstri “*belirli bir malın üretimi için gerekli araçların tamamı*”, ya da “*hammaddelerin insan kullanımına elverişli hale dönüştürülmesi amacıyla bulunması, işlenmesi ve üretilmesi*” anlamına gelmektedir. “Endüstri” tarih öncesi dönemlerde bile var olan bir kavramdır. İnsanoğlu her dönem doğanın kendisine sunduğu malzemeleri işlemiş ve kullanabileceği bir biçime sokmuştur

(Vikipedi, <http://www.vikipedi.com/endüstri.html>).

Terimi ilk kez kullanan Arnold Toynbee 'ye göre; Endüstri Devrimi, ilk defa 1750-1850 arasında İngiltere 'de gerçekleşmiştir. İngiltere' de başlayan endüstrileşme hareketi zamanla diğer Batılı ülkelere yayılmıştır. Rostow, ekonomik gelişme safhalarıyla ilgili modelinde, Endüstri Devrimi'ni uzun bir süreçten çok, Toynbee gibi âni ve hızlı bir değişme olarak izah eder. Ona göre; Endüstri Devrimi, ekonominin “*kalkışa geçtiği*” merhaledir ve bu merhale iktisadi gelişmenin en önemli safhasıdır (Güran, T, 1990, 115). Bu süreçte yaşanan teknolojik gelişmelerin ve artan üretimin sonucu olarak endüstri devrimi dünya tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur.

İnsanlık tarihi boyunca en çok değişimin yaşandığı ve sınırlı bir alandan başlayarak daha geniş bir alana doğru yayılan, bugünün teknolojisinin ve modernizminin temelini oluşturulduğu söylenebilir.

Şekil 2. 1. Toprağa Bağlı Köylüler

URL 2. 1: <http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/lookandlearn-preview/XB/XB260/XB260526.jpg>

Endüstri devrimi, nüfusun ve gelirin oldukça düşük seviyeli olduğu, üretimin ve ekonominin çok hızlı yükseliş gösterdiği, nüfusun korkutucu bir hızla arttığı ve kişi başına düşen gelirin önemli oranda düştüğü tarihi bir dönüşüm sürecidir. Modern ekonominin ilk örneği olarak gösterilebilecek endüstrileşme sonucu makine ve fabrikalar önderliğinde yaşanan gelişmeler, hızlı büyüme, sosyal ve politik alanda da bir dönüşümün başlamasına sebep olmuştur.

2.2 Endüstri Devrimini Doğuran Unsurlar

Endüstri devrimini başlamasını tetikleyen toplumsal, sosyolojik, kültürel ve ekonomik sebepler aşağıdaki şekilde maddelerle açıklanabilir;

- * 16.yüzyıldan başlayarak Avrupa nüfusunun hızla artmaya başlaması,
- * Kapitalizmin de etkisiyle yeni yatırım alanlarına ihtiyaç duyulması,
- * Toplumun yaşam standartlarının artmasıyla beraber tüketimin üretimden daha hızlı hale gelmesi,
- * Tarım alanında yapılan gelişmeler ve büyük kentlere göçün artması,
- * Teknolojide meydana gelen gelişmeler olduğu söylenebilir.

Şekil 2. 2 Marshall's keten atölyesi
URL 2. 2 : http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanayi_DeVRimi

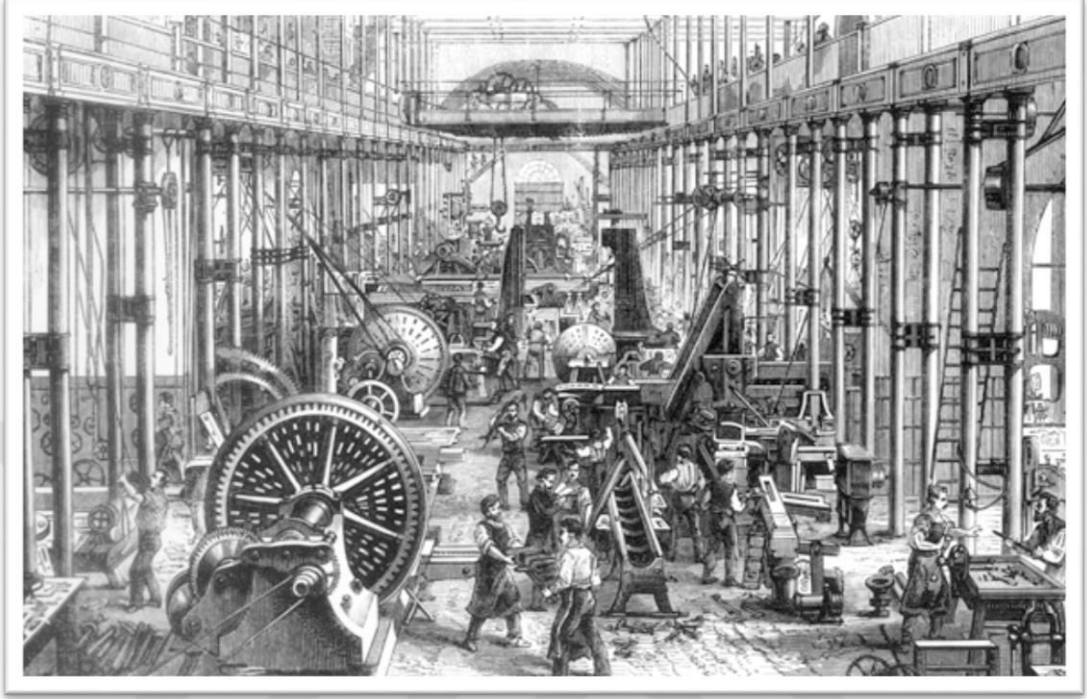
Endüstri devriminin İngiltere’de başlamasının sebeplerine bakılacak olunursa diğer Avrupa ülkelerine göre savaştan etkilenmemesi, çok daha özgür bir ortama sahip olması, birçok bilim, sanat ve fikir adamının bu ülkeye yerleşerek mesleğini icra etmesi olduğu söylenebilir.

Bir ada ülkesi olan İngiltere’nin elverişli bir coğrafi konuma sahip olması da sebeplerden biri olarak gösterilebilir. Maden yatakları yönünden (kömür ve demir) zengin olması ve böylelikle geniş bir pazar olanağının sağlanması, beraberinde güçlü endüstri filolarının doğmasına neden olmuştur.

Zaman içerisinde fabrika sistemi ile üretim, taleplerin artmasıyla birlikte bir gereksinim haline gelmiştir. Büyük makinaların küçük ölçekli atölyeler ve evde üretim için elverişsiz oluşu işçilerin makinelerin bulunduğu büyük binalara giderek çalışmasını zorunlu kılmıştır. Böylelikle yavaş yavaş fabrika sisteminin oluşumu başlamıştır. Fabrikaların kurulması hızlı üretim gibi olumlu sonuçlar getirirse de beraberinde birçok sorunu da doğurmuştur. Bu sorunların başında;

- Uzun ve yorucu çalışma süreleri,

- Dokuma fabrikalarında yaşanan iş kazaları,
- İş hastalıkları,
- Uzun çalışma sürelerine kıyasla ödenen düşük ücretler gösterilebilir.

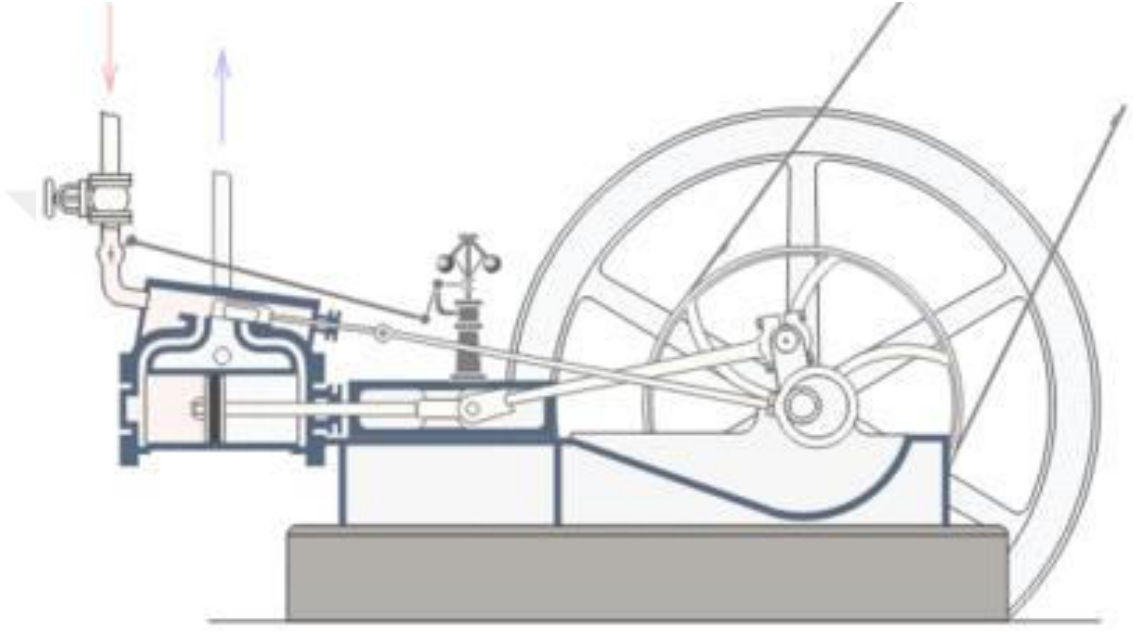
Şekil 2. 3 Endüstri Devriyle Başlayan Makineleşme Dönemi
URL 2. 3: http://www.makingitmagazine.net/wp-content/uploads/2014/03/industrial_revolution-1jf68ff.jpg

2.3. Endüstri Devrimiyle Birlikte Meydana Gelen Teknolojik Gelişmeler

18.yüzyıl başlarına kadar demir odun kömürü ile eritilmekteydi. Bu durum çok fazla ormanın tahrip edilmesi anlamına geliyordu. Bunun üzerine demiri eritmek için başka hammadde aranmaya başlandı. Yoğun araştırmaların sonunda 18.yüzyıl sonlarına doğru taş kömürü, kok kömürü haline getirilerek demir eritmeye başlandı. Demirin üretilmeye başlanmasıyla tren, taşımacılık alanında önemli bir yere geldi. Bu gelişmeyle birlikte demir yolu yapımı hızlandı. Bu sayede mesafelerin kısalmasıyla birlikte endüstri devriminin etkileri diğer coğrafyalara da yayılmaya başladı. Sonraki dönemlere bakıldığında dökme demirin eritildiği ve çeliğe dönüştürüldüğü, böylelikle demir yolu yapımının hızlandığı görülmektedir.

Yukarıda bahsedilen gelişmelerin yanı sıra gün geçtikçe pek çok alanda teknolojik gelişmeler hızlanarak yayılmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin en önemlilerinden biri buhar makinalarının icat edilmesi ve üretilmeye başlanmasıdır.

Buharlı makine, endüstri devriminin en önemli buluşlarından biri olarak kabul edilmektedir. İlk başarılı sonucu İngiliz mühendis Thomas Savery elde etmiştir (Adams, 1996, 21). Fakat 1764'te James Watt Savery'nin bulduğu çift hareketli buhar makinesini geliştirerek 1769'da patentini aldığı çift hareketli buhar makinesinin üretimi ile bu konuda teknoloji oldukça ilerlemiş ve bu makineler fabrika sisteminin güç kaynağı haline gelmiştir (More, 1990, 54). Bu da makine endüstri çağının gerçek başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir

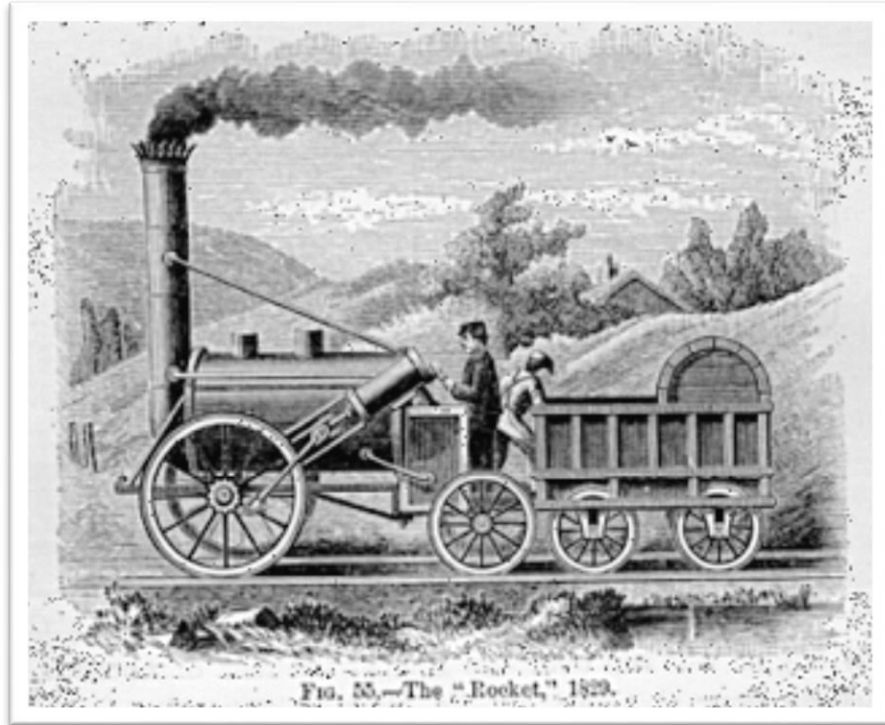
Şekil 2. 4. İskoçyalı James Watt'ın geliştirdiği buhar makinesi

URL 2. 4: <http://www.yalcinguran.com/2010/02/buhar-makinasi-lokomotif-beygir-gucu/>

Endüstri Devrimi ile üretim artmış, seri üretim başlamış ve bunun sonucu olarak da doğal kaynaklardan yararlanma ihtiyacı oldukça fazlalaşmıştır. Elde edilen doğal kaynaklardan yararlanmak, gerektiği gibi işleyebilmek için kömür dışında farklı enerji kaynaklarına da ihtiyaç duyulmaktaydı. Akaryakıt ve elektrik enerjisi gibi yeni enerji kaynaklarının kullanılmasıyla birlikte elektrik türbinleri, elektrik motorları, içten yanmalı motorlar gibi yeni güç kaynakları üretilmiş ve kullanım alanına girmiştir (Üstkent, S, 2006, 5). Sanayi devrimi sürecinde gerçekleşen diğer teknolojik gelişmelere bakıldığında aşağıdaki şekliyle sıralanabilir.

- “1807'de Robert Fulton adındaki Amerikalı bilim adamı buharlı makineyi gemilere uyguladı. 1840'da ilk düzenli okyanus ötesi buharlı gemi seferleri başladı.
- 1812 tarihinde ilk kez buharlı makine lokomotiflerde kullanılmaya başlandı.

- 1844'de Samuel Morse Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk ticaret amaçlı telgraf servisini hizmete soktu.
- 1876'da Alexander Graham Bell telefonu buldu.
- Tarım teknolojisinde gelişmeler sağlandı. Almanya bu alandaki gelişmelere öncülük etti. Almanlar pancardan şeker çıkarma tekniğini buldu. Bir başka Alman kimyager suni gübreyi yaptı. 1834'de bir Amerikalı mühendis bir biçerdöver icat etti. 1870'lerden sonra konserve yiyecek imalatı hızlı bir biçimde arttı.
- 1830–1860 arasında İngiltere'de daha etkili maden tasfiye yöntemlerinin geliştirilmesine paralel olarak kömür üretimi hızla arttı. Çünkü yüksek demir ve çelik talebi bu yöntemler sayesinde kolayca karşılanabiliyordu.
- Bu üretim sayesinde 1800–1830 arasında köprü, kanal, demiryolu vb. gibi inşaatlar hızla arttı. 1850'lere kadar genelde İngiltere'nin tekelinde olan sanayi devrimi, bu tarihten sonra tüm Avrupa'ya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yayıldı. Günümüzde ise, gelişmekte olan ülkelere doğru bir yönelme gözlenmektedir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanayi_Devrimi).

Şekil 2. 5. Makine Gücüne Dayalı Üretim

URL 2. 5: <http://kpss2012tarih.blogspot.com.tr/2012/02/sanayi-inkilabi-somurgencilik.html>

2.4. Endüstri Devriminin Osmanlı Devletine Etkileri

Osmanlı Devleti askeri temeller üzerine kurulmuş bir devlettir. ”Bundan dolayı Osmanlı pek sanayi ile uğraşmadı ve askerinin içine de esnaflığın, zanaatkarlığın girmesine önem verilmedi, hatta müsaade edilmedi. Kanuni'nin atının nalı düşmesi üzerine bir askerinin "Ben bunu yaparım" deyip ata nal çakması üzerine "askerinin içine esnaf karışmış!" diyerek bu adamın asker ocağından çıkarılmasını emrettiği bilinmektedir.”(<http://www.suleyman-ates.com/index>)

Osmanlı Devletinin en büyük sıkıntısı elle üretimin devam etmesinden kaynaklanan yavaş ve yetersiz üretimdi. Bu döneme kadar Osmanlıda endüstri sadece savaş araç ve gereçlerinin üretimine dayanmaktaydı.

Osmanlı Sanayisinin başında gemi üretimi top ve barut geliyordu. Kaliteli gemi inşa etmek ve kalifiye eleman yetiştirmek amacıyla 1782 yılında padişah 1.Abdulhamit tarafından Mühendishane-i Bahr-i Hümayun kurulmuştur ([http://tr.wikipedia.org/wiki/Mühendishane-i Bahr-i Hümayun](http://tr.wikipedia.org/wiki/Mühendishane-i_Bahr-i_Hümayun)). Bu okul zamanla bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi adını almıştır.

1827 yılında ilk buharlı gemi İngilizlerden satın alınmış, on yıl sonra buna örnek olarak buharlı bir gemi inşa edilmiştir. Ahmed Süreyya Emin Bey'in icra ettiği ateşli topları bir girişim yapıldıysa da başarılı olunamamıştır. Osmanlı devleti buna benzer birçok atılım yaptıysa da batılı devletlerin seviyesine ulaşamamıştır (Güzel, H.C., 2012, 8000).

1830'larda keşfedilen pamuk barutunu Osmanlı baruthaneleri ancak 1860'larda üretilmişlerdir. Gösterilen gayretlere rağmen, Osmanlı memleketlerinde hammadde yeterli olmakla birlikte bu alanlarda bilgili uzman kişi, teknoloji eksikliği ve eleman yetersizliği yüzünden dışarıya bağımlılık uzun süre devam etmiştir (Güzel, H.C., 2012, 8000).

Osmanlı Devletinde kredi hacminin darlığı, özellikle endüstrinin gelişmesini engelleyen hususlardan biri olmuştur. Ancak, her şeye rağmen Teşviki Sanayi Kanunu Osmanlı Devletinde yatırımlara karşı isteği arttırmıştır. Bu dönemde devlet eli ile bir endüstri oluşturulması için bazı girişimlerde bulunulmuştur. Özellikle yeniden

örgütlenirilen ordunun gerek duyduğu araç-gereç ve silahların üretimi için eskiden kalma çeşitli kuruluşlar revize edilmiştir. III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinde silah fabrikaları, yeni ihtiyaçlara cevap verecek düzeyde düzenlemeye başlandığı gibi bu oluşumlara yenileri de eklenmiştir (Eldem, V,1994).

19.yy.'da, Tophane ve Zeytinburnu'nda silah fabrikaları, Bakırköy barut fabrikası, Karaağaç tapa fabrikası, Hendek v Biga'daki hızar fabrikaları devlete bağlı başlıca önemli kuruluşlar arasında yer almış, Anadolu'da ise, Konya ve Kayseri'deki güherçile kalhaneleri ile Tokat önemli tesisler arasında yerini almıştır (Çadırcı. M. 1997, 34).

Şekil 2. 6. Osmanlı Endüstrileşme Süreci

URL 2. 6: <http://tarih64.blogcu.com/kapitulasyonlar/10501501>

Bu genel ekonomik tablo içerisinde, Tanzimat Dönemi öncesi Osmanlının endüstrileşme süreci içerisinde yüzyıllar boyunca değişmeden yapısını koruduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti sanayi oluşumuna bakıldığında küçük el zanaatları ve gedik usulüne dayalı olduğu görülmektedir. İş hayatını düzenleyen kurallar loncalar tarafından konulmuştu ve bu şekilde değişmeden yürütölmekteydi. Aynı zanaat dalında çalışanlar kendi loncalarına bağlıydılar. Loncaların kurallarına göre bir

zanaatkârın çıraklık ve kalfalık yapmadan usta olması mümkün değildi. Bunun için ustanın muvaffaktı gerekliydi. Ayrıca, her zanaata ait loncanın, ürünlerin ölçü ve standartlarını düzenleyen katı kuralları bulunuyordu. Bu standartların dışına çıkmak kesinlikle yasaktı. Bu kurallar doğrultusunda yüzyıllar boyu hareket eden Osmanlı sanayi faaliyetini düzenleyen ve mamulün kalitesini koruyan lonca sistemi, bozulma sonucu, gelişmeye uygun olmayan, rekabete izin vermeyen kuralları ve yapısı itibariyle endüstrinin gelişmesini önlemiş ve sermaye birikimine imkân tanımadan girişimci bir zihniyetin oluşmasını engellemiştir (Eldem, V, 1970, 111-112).

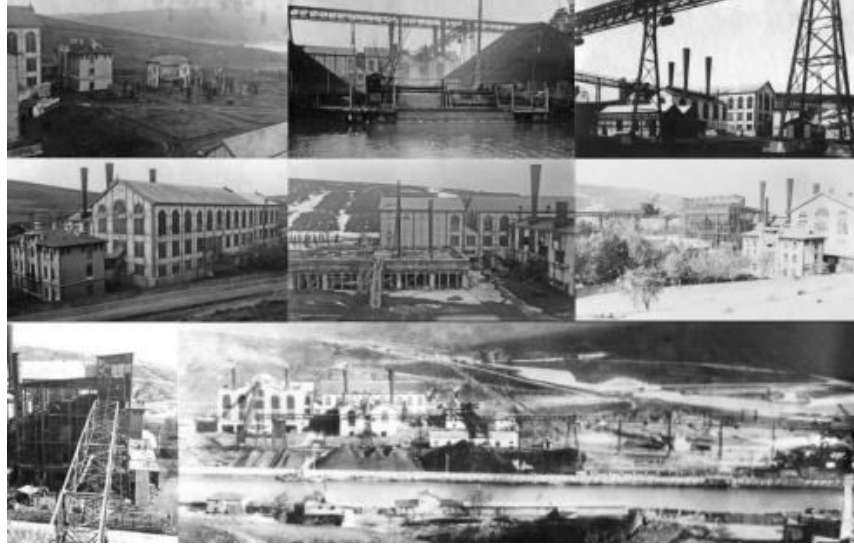
Yukarıda bahsedilen “*Gedik Usulü*”; Loncaların yanı sıra Osmanlı sanayisi üzerinde de etkili olmuş önemli faktörlerden biri olarak göze çarpmaktadır. Bir tür “*esnaf tekeli*” demek olan gedik usulüne göre, sanayi ve ticaretin her dalında bulunan işyerlerinin ve imalathanelerin sayısı ve o sektörde çalışanların kaç kişi olabileceği, belirlenerek sınırlandırılmıştır. Çıraklıktan kalfalığa geçen kişi ancak ustanın bir gün yaşlanıp iş göremez duruma gelmesi veya vefat etmesi durumunda işin başına geçme şansına kavuşabilirdi. Hiç kuşkusuz, bireyi körelten bu durum Osmanlı İmparatorluğu’nda sağlıklı ve rekabetçi bir sanayinin doğmasını ve gelişmesini engelleyen en önemli unsurlardan birisiydi. (Karal, E. Z., 1976, 276).

2.5. Osmanlı Devletinde Kurulan Endüstri Yapıları

2.5.1 Enerji Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.1.1 Silahtarağa Elektrik Fabrikası

1913’te Kâğıthane ve Alibeyköy Derelerinin ağzında 118.000 m² ‘lik bir alanda Macar Ganz Elektrik Anonim Şirketi tarafından kurulmuştur. 1983’de işlevini yitirmiştir. İstanbul ve Türkiye’nin ilk termik santrali olan tesis, 3 makine dairesi, 2 kazan dairesi, işçi konutları, idari bina ve sosyal tesislerden meydana gelmektedir (Köksal, G., 2007, 244).

Şekil 2. 7. Silahtarağa Elektrik Fabrikası

URL 2. 7: <http://v3.arkitera.com/sa53209-arkitera-kampustenin-5-konferansi-nevzat-sayinla-izmir-dokuz-eylul-universitesinde-gerceklesti.html>

2.5.1.2 Hasanpaşa Gazhanesi

1891’de Parisli bir sanayici tarafından kurulmuştur.1931’de İstanbul Elektrik Şirketi’ne devredilmiştir.1948 ve 1957 yeni yapı ve donanımla genişletilmiştir. 1993’te işlevini yitiren Gazhane, 33.000 m2’lik alan üzerindedir. Günümüze bir gaz deposu, idare binası, sayaç atölyesi ve yatak fırın olmak üzere toplam 20 yapı ulaşmıştır. Hasanpaşa Gazhanesi II. Grup Tescilli Eski Eser olarak ihaleye çıkmıştır, sanayi yapıları enstitüsü ve enerji müzesi olarak yeniden işlev verilmiştir (Köksal, G. 2007, 244).

Şekil 2. 8. Hasanpaşa Gazhanesi

URL 2. 8:<http://www.haberistanbul.org/hasanpasa-gazhanesi-start-aliyor.html>

2.5.1.3 Dolmabahçe Gazhanesi

1854'te Abdülmecit döneminde Dolmabahçe Sarayı'nın aydınlatılması amacıyla kurulmuştur. Zaman'la Haliç'in kuzeyine de havagazı vermiştir. 1900'lerde genişletilen tesis, üçü gaz deposu olmak üzere 11 yapıdan oluşuyordu. Tesisten bugüne iç içe geçmiş üç kaptan oluşan bir gaz deposu, gaz giriş-çıkışını sağlayan borular ve gaz sevkiyatı için kullanılan donanım ulaşmıştır (Köksal, G., 2007, 244).

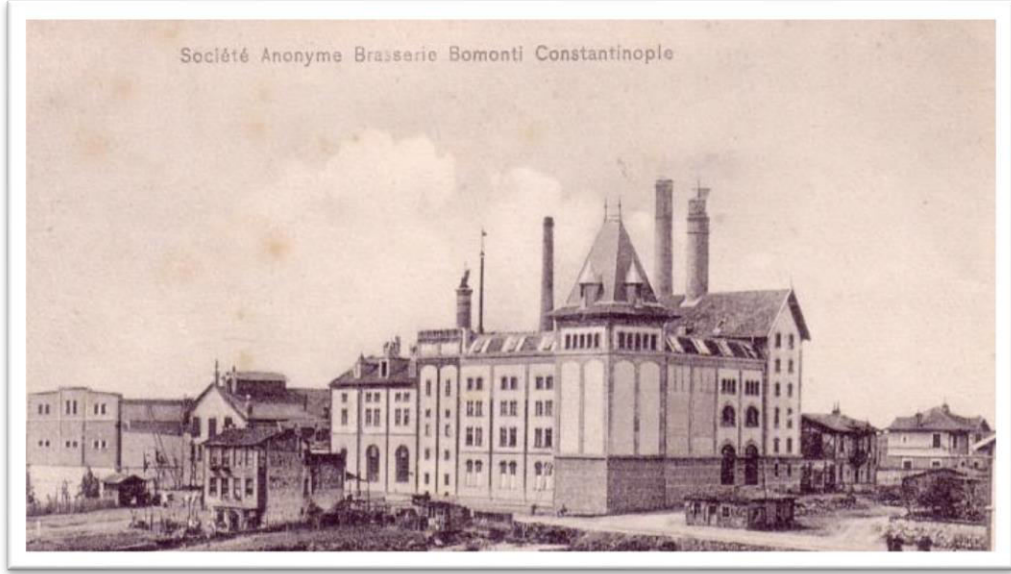
Şekil 2. 9. Dolmabahçe Gazhanesi

URL 2. 9: <http://gencsubaylar.blogspot.com.tr/2012/03/bjk-inonu-stad-ve-tarihcesi.html>

2.5.2 İstanbul Gıda Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.2.1 Bomonti Bira Fabrikası

1890'da İsviçreli Bomonti Kardeşler tarafından kurulmuş, 1908'de genişletilmiştir. 40 dönümlük bir arazi üzerinde konumlanan fabrika, çok sayıda binadan oluşmaktadır. Malt ve bira üretimi aynı yapı içinde yatay ve düşey sirkülasyon içinde gerçekleştirilmekteydi. 20.yüzyılın 2.yarisından itibaren fabrikanın üretim kapasitesi düşmüş ve işlevini yitirmiştir (Köksal, G., 2007, 244)

Şekil 2.10. Bomonti Bira Fabrikası

URL 2.10: <http://www.okutan.net/portfolio-type/bomonti-efes-muzesi/>

2.5.2.2. Mecidiyeköy Likör Ve Kanyak Fabrikası

1930'da 48.000 m²'lik alan üzerinde kurulmuştur. Ambarlar ve kazan dairesini barındıran ana bina ve yönetim binasından oluşmaktadır. Fabrikanın mimarı Robert Mallet-Stevens'tir. 1939'a kadar üretim Fransız usta ve teknisyenler tarafından yapılmıştır. 1960'larda fabrikanın alanı yarıya düşmüş, 1990'larda da işlevini yitirmiştir (Köksal, G., 2007, 244)

Şekil 2.11. Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası

URL 2.11: <http://www.milliyet.com.tr/mecidiyekoy-likor-fabrikasi-yerle-bir/ekonomi/ekonomiyazardetay/28.05.2012/1545922/default.htm>

2.5.2.3. Cibali Tütün Ve Sigara Fabrikası

1884'te üretime geçen fabrika, Alexandre Vallauray tarafından tasarlanmış, mimar Hovsep Aznavur tarafından inşa edilmiştir. Birbirine geçit ve avlularla bağlanan yapılara Eugene Bottazi 20.yüzyıl başlarında ek yapmıştır. Fabrikada tütün, puro ve çeşitli sigaralar üretilmiştir. Üniversite olarak yeniden işlevlendirilen fabrika yapıları 2002'de kullanıma açılmıştır (Köksal, G., 2007, 245).

Şekil 2.12. Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası

URL 2.12:<http://www.forumgercek.com/marmara/91801-halichte-mutevazi-bir-semt-cibali-fatih.html>

2.5.3 Giyim Ve Dokuma Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.3.1 Feshane-İ Amire

Ordunun fes ihtiyacını karşılamak üzere 1833'te kurulan fabrikada aba ve halıda üretilmiştir. 1843'de yeniden kurulan fabrika, 1866'da yanmış, 1868'de aynı yerde yeniden inşa edilmiştir. 19. ve 20.yüzyıl içinde sürekli yenilenen ve genişletilen fabrika, 1986'da işlevini yitirmiştir. Haliç'i temizleme çalışmaları sırasında fabrikanın prefabrik dokuma salonu dışında tamamı yıkılmıştır. 1989'dan bu yana birkaç kez restore edilen ve yeniden işlevlendirilen dokuma salonu günümüzde çarşı, serfi ve fuar alanı olarak kullanılmaktadır (Köksal, G., 2007, 245)

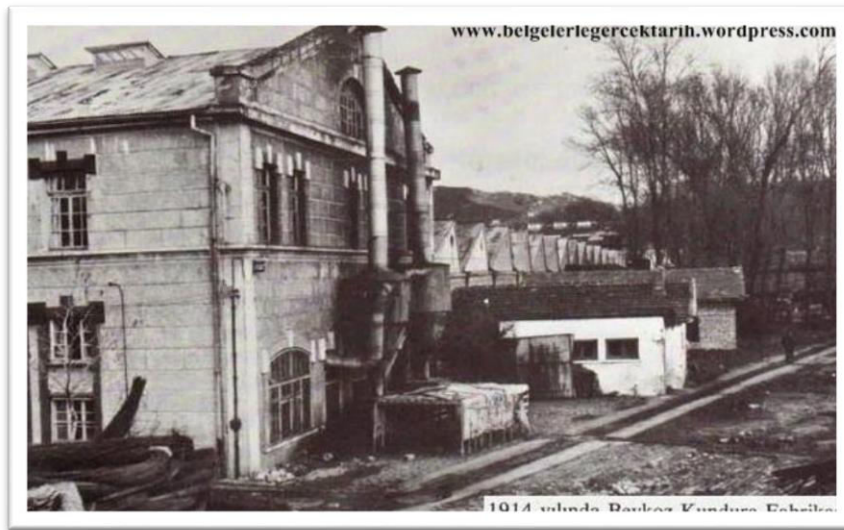
Şekil 2.13. Feshane-i Amire

URL 2.13: <http://www.forumgercek.com/turk-tarihi/42523-osmanli-devrinden-birkac-resim.html>

2.5.4 Deri Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.4.1 Beykoz Deri Ve Kundura Fabrikası

1800'lerin başında Beykoz'da kurulan bir deri imalathanesi devlet tarafından imalathaneye dönüştürülmüştür. 1826, 1842, 1884 ve 1912'de ek yapı ve donanımla geliştirilmiştir. Fabrika tek katlı çok sayıda yapıdan oluşmaktadır. 1990'larda kısmen, 2002'de de tamamen işlevini yitiren tesise ait yapılar cephe özelliklerini korumuş, ancak iç niteliklerini büyük ölçüde yitirmiştir (Köksal, G., 2007, 245)

Şekil 2.14. Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası

URL 2.14: http://belgelerlegercektarih.files.wordpress.com/2012/05/beykoz_sumerbank_kundura_fab.jpg

2.5.5 Kimyevi Madde Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.5.1 Küçükçekmece Kibrit Fabrikası

1888’de bir Fransız Şirketi tarafından kurulmuştur. Yabancı ülkelerden getirilen fosfor yüzünden sıkıntı yaşayan fabrika, ancak 3-4 ay işletilebilmiş ve kapatılmıştır. Fabrika daha sonra bölümlere ayrılarak, farklı iş kollarına hizmet vermeye başlatılmıştır. Halen yapının bir kısmında lastik üretilmekte, bir kısmında da mermer işlenmektedir. Yapı cephe karakteri bozulmadan günümüze ulaşmıştır (Köksal, G., 2007, 245)

Şekil 2.15 Küçükçekmece Kibrit Fabrikası
URL 2.15: <http://www.kibrithane.com/tanitim.html>

2.5.6 Maden İşleme Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

2.5.6.1 Tersane-İ Amire (Haliç Tersanesi)

Haliç’in kuzey kıyısında 2 km’ lik kıyı şeridi boyunca uzanan Haliç Tersaneleri bugün Haliç, Camialtı ve Taşkızak Tersaneleri olarak isimlendirilmektedir. Haliç Tersanesi; II. Mehmed tarafından kurulan Haliç Tersanesi, haliç kıyısındaki tersanelerin nüvesidir. Tersanede gemi yapım, bakım ve onarım işleriyle gemiciliğe ait gereçler yapılmaktadır. Gemi inşa yeri olarak 16.yüzyılda tersane gözleri, 18.yüzyılda kuru havuzlar inşa edilmiştir. İşlevini halen sürdüren tersanede 1796-99, 1821-25 ve 1857-1870 yılları arasında inşa edilen 3 kuru havuz ve fabrika yapıları, Osmanlı teknoloji ve gemicilik tarihinin kayda değer tanıklarındır (Köksal, T. G., 1996).

Şekil 2.16. Tersane-i Amire (Haliç Tersanesi)

URL 2.16: <http://www.lojiport.com/558-yillik-tersane-i-amire-yok-ediliyor/>

2.5.6.2 Darphane-İ Amire

Topkapı Sarayı'nın I. Avlusunda yaklaşık 17 dönümlük bir alanda konumlanmaktadır. Kesin olmamakla birlikte 1833-35 yılları arasında kurulmuştur. 1960 yılına kadar kullanılan Darphane yapıları, damga matbaası dışında işlevini yitirmiştir. Yapılar 1996 yılında sergi mekânı olarak kullanılmak üzere yeniden işlevlendirilmiştir (Köksal, G., 2007, 246)

Şekil 2.17. Darphane-i Amire

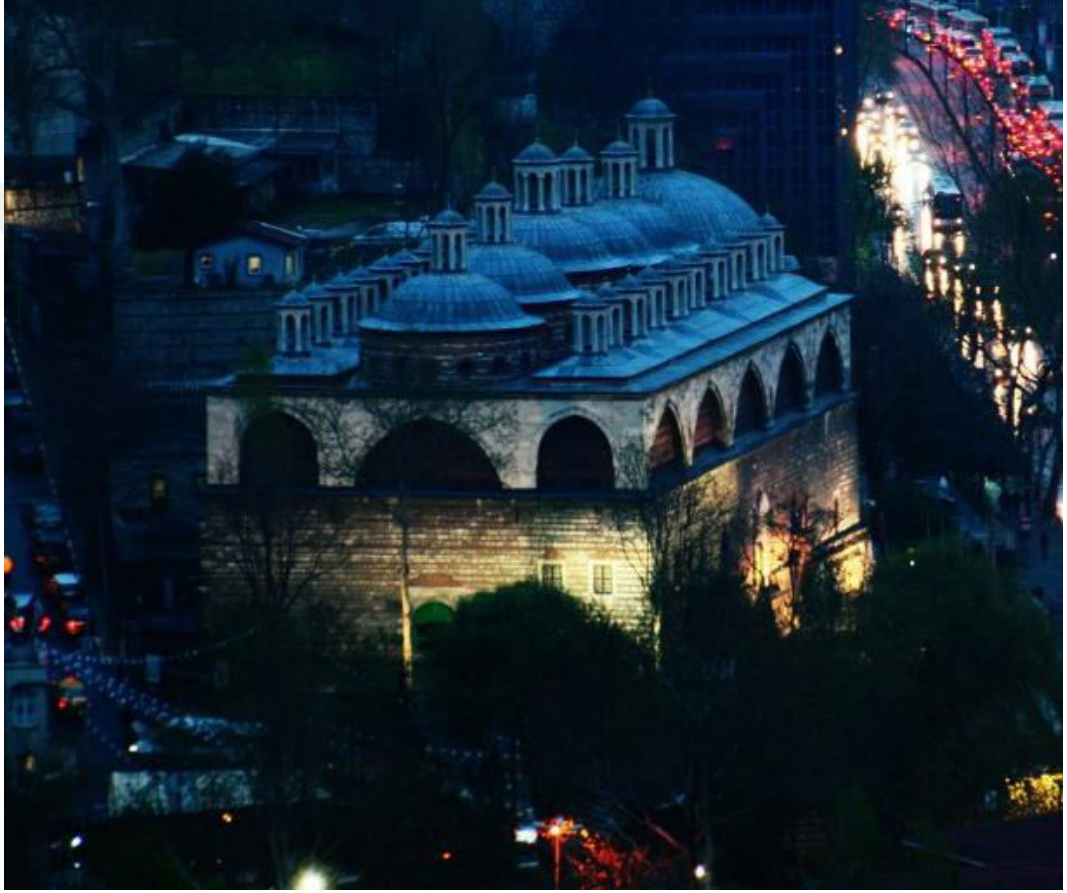
URL 2.17 : http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire#mediaviewer/File:Darphane-i_amire.jpg

Şekil 2.18. Darphane-i Amire İç Mekân Görünüşü

URL 2.18: http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire#mediaviewer/File:Mint_Topkapi_Istanbul_2007.jpg

2.5.6.3 Tophane-İ Amire

Kuruluşunun 1453-1470 yılları arasında olduğu tahmin edilmektedir. Top dökümhanesi olan bina, III. Selim döneminde yeniden düzenlenmiş, yapılan eklerle genişletilmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası işlevini yitirmiş, 1955'te yol genişletme çalışmaları sırasında bir kısmı yıkılmıştır. Günümüze ulaşan iki dökümhane binası ve kalıphane, Mimar Sinan Üniversitesi tarafından restore edilerek kullanılmaktadır (Köksal, G., 2007, 246)

Şekil 2.19. Tophane-i Amire

URL 2.19: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Tophane-i_amire.jpg

2.5.7 Toprak İşleme Üretimi Çeşitli Endüstri Yapıları

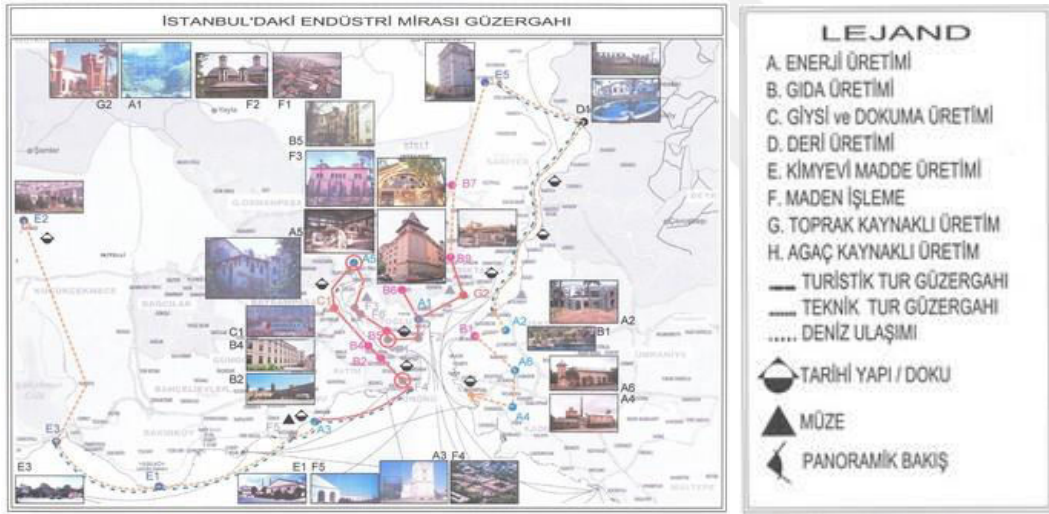
2.5.7.1 Yıldız Çini Fabrikası

1893-94'te Yıldız Sarayı'nın bahçesinde kurulmuştur. 1895'te meydana gelen bir yangın sonrasında İtalyan mimar Raimondo d' Aronco tarafından onarılmış ve eklenen yeni yapılarla genişletilmiştir. Önce sadece saraya hizmet eden fabrika, zamanla saray dışına da hizmet vermiştir. İşlevini halen sürdüren fabrikada modern tekniklerle üretim sürerken, eski donanım yerinde sergilenmektedir (Köksal, G., 2007, 247)

Şekil 2.20 Yıldız Çini Fabrikası

URL 2.20: http://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1ld%C4%B1z_Porselen_Fabrikas%C4%B1#mediaviewer/File:Yildiz_Porcelain_Factory_01.jpg

Tablo 1. : İstanbul Endüstri Mirası Rotası

Kaynak: G. Köksal. Endüstri Mirası Rotası

3. YENİDEN İŞLEVLENDİRME

Bir toplumu toplum yapan özelliklerin başında kültürel değerleri ve gelenekleri gelmektedir. Toplum bu özelliklerini koruyamadığında sağlıklı bir gelişme olanağı bulamaz. Koşulların, değer yargılarının ve sosyo-ekonomik yapıların değiştiği, toplumsal yapının yeni biçim ve düzenlemeler gösterdiği bir dönemde; her yapıt geçmişten geleceğe bir köprü görevi görmektedir (Seven, Y., 2008, 14)

3.1 Eski Eserlerin Yeniden İşlevlendirilmesine Etki Eden Unsurlar

İnsanoğlunun zamanla değişen yaşam şekli ve ona bağlı istekleri nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir amaca hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, tekke, medrese, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılmalrı zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığından zamanla harap olmaktadır (<http://www.restoraturk.com>). Özellikle yapının içerisinde insan yaşamaması binayı terk edilmiş konuma getirmekte ve yıpranma sürecini hızlandırmaktadır. Zamanla harap olmaktadır. Yeniden işlevlendirme konusuna sadece eski yapıların yıkımdan kurtarılması olarak değil günümüze kazandırılması olarak bakılmalıdır. Bu bağlamda yeniden işlevlendirilme bir amaç değil bir araçtır demek mümkündür.

Tarihsel yapıların yeniden kullanımlarında karşılaşılan problemlerin başında kültürel değişim kavramı ile mekânsal ve sosyal sürekliliğin sağlanması gelmektedir. Temel olarak “sosyal süreklilik”, toplumsal yapı karakterini oluşturan sosyo-kültürel, ekonomik, demografik yapının gelişimi ve değişiminin yanı sıra çevresel değerleri oluşturan yerel kimliğin korunması şeklinde tanımlanabilmektedir (Göçer, P.Ö, 2003).

Ancak, geçmiştekinin ve gelecektekinin korunması ile yetinilemez; sadece geçmiştekinin korumak, tarihi varlığı kanıtlamak anlamına gelir. Günümüz insanının en önemli görevi; bugünü ve yarını inşa ederken, geçmişi ve geleneği insanoğlu için vazgeçilmez değerler açısından hatırlamak, bunların özünü çağdaş bir yorum ile günümüz mimarisine aktarabilmek olmalıdır (Özer, B., 1989, 36-38).

Yeniden işlevlendirilme aşamasında oldukça fazla kural ve zorunluluklar bulunmaktadır. Bu durum yapının işlevlendirilmesi konusunda çeşitli kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Tarihi endüstri yapılarının geneline bakıldığında diğer yapıların işlevlendirilmesine oranla daha kolay bir tutum sergilendiğinden dolayı genellikle müze yapısı olarak yeniden işlev verilmektedir.

Özel mülkiyete geçmiş olan hamam, tekke gibi vakıf yapılarının yeniden işlevlendirilmeleri, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni kullanım zorlamasıyla eklenen ara katlar ve duvarlara eklenen yeni geçitler yapının özgünlüğünü tahrip etmektedir (<http://www.restoraturk.com>)

Çevresel özellikleri nedeniyle korunması istenen yapıların yeniden kullanımlarında, yeni işlevin dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi arzu edilir. Bu yapıların kurtarılması için tek ekonomik yol olan yeniden kullanım sırasında, daha esnek bir şekilde yapının konstrüksiyonunu bozmadan modüler uygulamalara gidilmesidir. Yangın ya da bakımsızlık gibi sebeplerle döşeme ve tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarıma ait yeterli veri bulunamayan 2. grup eski eserlerde, yeni bir iç düzenleme yapılmasına izin verilebilir. Çok önemli plan ve iç mekân değerlerine sahip olan yapılarda ise yeni kullanıma, elverişli, serbest iç düzenlemeler uygulanmaktan çok tarihi mekânın atmosferini sürdüren çalışmalar yapılması uygun olur (<http://www.restoraturk.com>).

Lengerhane-Hasköy Tersanesi (Rahmi Koç Müzesi) yukarıda açıklanmakta olan gereksinimler göz önüne alınarak iç mekâna verilen işlev ve yapılan müdahalelere dikkat edilmiş, yapının özgün yapısı bozmadan ihya edilmiştir.

3.1.1 Tarihsel Ve Kültürel Etkenler

Tarihsel ve kültürel etkenler; geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır. Kültürel miras, insanlar ve mekânlar arasında zaman içinde meydana

gelen etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir (ICOMOS/ T. M. M. K. B. 2013).

Yukarıda bahsedilen pek çok önemli unsura rağmen, tarihsel ve kültürel değer taşıyan ve miras olarak sınıflandırılabilir yapılar, arazi ve rant için yok edilip yerlerine ekonomik açıdan daha çok gelir getireceği düşünülen ve kısa vadede getirisi yüksek ekonomik koşullara uygun yapıların yapılabildiği gözlemlenmektedir. (Karıptaş, F., 2010, 43).

Mimari miras sadece ekonomik değere bağlı bir meta olarak görülmemeli, bu eserler kültür varlığı olmalarını sağlayan tüm değerleriyle birlikte ele alınmalıdır. Mimari mirasın korunmasına yönelik eylemler, bu varlıkların değerlerini ve niteliklerini göz önüne alan en üst düzeyde uygulama standardına ulaşmalıdır. Bu nedenle koruma uygulamaları sadece gerekli eğitimi almış, yeterli bilgi ve deneyime sahip kişilerce gerçekleştirilmelidir. Bu husus, koruma sürecinin planlama, projelendirme ve uygulama aşamalarında görev alacak her tür kurum ve kişi için de geçerli olmalıdır (ICOMOS/ T. M. M. K. B. 2013).

3.1.2 Ekonomik Etkiler

Büyük kentlerde nüfus ve işlev alanlarının, yerleşme niteliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Özellikle kullanma alanı baskısı söz konusu olduğunda farklı rantlar durumu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yeni gelişen ve oluşan işlev alanları, eski toplumsal yapının mekân organizasyonundan farklıdır. Bu organizasyonda, alanı kullanmadaki ekonomi faktörü doğal olarak daha önceki dönemlerden değişiktir. Örneğin; parseli yatay ve dikey olarak kullanma koşulları, parseli ya da mekânı alternatif işlevlerde kullanma olanakları değişik ve çok yönlüdür. Üçüncü Dünya Ülkelerinde genel kalkınma çerçevesinde bir 'öncelik sorunu' olduğudur. Temelde bu görüş doğrudur ve yadsınamaz, çünkü geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler işsizlikten başlayarak, sağlık, eğitim, konut vb. ciddi sorunlarla karşı karşıya oldular ve bunlar tarihsel çevrenin korunması ve yenilenmesi gibi sorunlara oranla daha büyük bir öncelik taşımaktadır (Gürel, S., 1993, 67).

Tarihi çevreler kültürel ve duygusal değerlerin yanı sıra, ekonomik yönden de önemli ölçüde kullanım değerine sahiptirler. Tarihi çevreler, çevresel kullanım ve sosyal denge yönünden de insan ölçeğindeki mekânlarla ve süreklilik etkisiyle o yörede yaşayan halkın birbirleriyle sosyal bağlantısını sağlamlaştıran, insan ve çevresiyle olan

sosyal bağlantısını sağlayan ve devam ettiren en önemli değerlerdir (Kadioğulları , Ö., 2006,3).

Fiziksel ömrü devam eden fakat işlevsel olarak eskiyen yapının yeniden değerlendirilerek kullanılıyor olması, aynı işleve sahip yeni bir yapının inşasından daha ekonomik olabilir. Genellikle, eski yapıların onarım ve yeniden kullanım maliyetlerinin, yeni yapı inşaa etme maliyetlerine göre %50 ile %80 arasında daha düşük olduğu söylenebilir (Highfield, 1987,7).

Kentlerde tarih boyunca süregelen sosyal-kültürel-ekonomik değişim / dönüşümler, fiziki mekânlar da sürekli farklılaşmalara neden oluşturmaktadır. Bu oluşum bir anlamda yeniden üretim süreci olarak tanımlanabilir. Toplumsal ve mekânsal olarak ortaya çıkan bu yeniden üretim ise bir müdahaleler süreci olarak ele alınabilir. Yeniden üretim genel anlamda içsel ve dışsal müdahaleler olmak üzere ikiye ayrılabilir. İçsel müdahale, doku içerisinde yaşayan kullanıcıların, değişen gereksinim, istem ve ilişkileri bağlamında ortaya çıkan müdahalelerdir. Kullanıcı, çoğu zaman bilinçsiz olarak yapının dokusuna ve çevreyi bozucu müdahalelerde bulunabilmektedirler. Dokunun yakın çevresindeki yeni yapılaşmalara benzer yapılar oluşturarak ya da alanı terk ederek, dokunun bozulmasına veya çöküntü alanı haline gelmesine neden olmaktadır. Dışsal müdahale ise kendi içinde ikiye ayrılır. Bunların ilki, dokunun çevresinde bulunan alanlarda ortaya çıkan rant taleplerinin etkisidir. Bu alanlardaki rant taleplerinin çoğu zaman yerel yönetimlerce kabulü ve buna yönelik yapılan yeni düzenlemeler sonucu, alanın yakınındaki tarihi kentsel dokuda bir baskı oluşmaktadır. Doku dışındaki alanlarda artan rant, dokuda yaşayanlarda da birtakım rant beklentilerini ortaya çıkartmakta ve çoğu zaman kaçak müdahaleler sonucu tarihi kentsel dokuda bozulmalar meydana gelmektedir. İkinci tip dışsal müdahale ise, plan ile yapılan müdahalelerdir. Eğer doku sit alanı kapsamı içine alınmışsa, dokuya müdahale, koruma – geliştirme – yenileme kapsamında yeniden işlevlendirme ya da mevcut işlevi devam ettirme yönünde bir düzenlemedir. Yeniden işlevlendirme ise çoğunlukla turizm amaçlı olmaktadır. Ancak doku sit alanı dışında kalıyorsa, imar planı kararları doğrultusunda bir müdahale söz konusudur (Yaşlıca E., Şenlice N., Çalışır S., Hovardaoğlu O. , 3)

3.1.3 Çevresel Etkenler

Endüstri mirası kapsamındaki yapının çevresindeki yerel halka etkileşim içinde ve orada yaşayan insanların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden işlevlendirilmesi, yapının bulunduğu çevre içinde önemini kaybetmeden, çevre halkının yapıyı sahiplenerek varlığını devam ettirmesi şeklinde olmalıdır. Korumaya değer yapılara bulunduğu bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda yapılacak müdahale, yapının yakın çevresine kültürel katkıda bulunacaktır (Kaşlı, B., 2009,17).

Yapının yeni işlevi ve programı dâhilinde çevrede yaşayan insanlara iş imkânı sağlaması ve yakın çevre sakinlerine spor, kültür, eğitim aktiviteleri gibi imkânları sağlaması, yapı aracılığıyla toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştiren, çevrenin yapıyı kabullenmesi ve sahiplenmesi sürecini hızlandırmaktadır (Kaşlı, B., 2009,17)

Çevresel etkenler, bir taraftan zamana bağlı eskimeler, onaramama, değişiklik yapamama, gerekli ekonomik durumun olmayışı, korumaya alınan çevre ve çevre elamanlarının korunmaması, koruma politikalarındaki kopukluklar ile ortaya çıkan eskime bakımsızlık, terk etme, boş bırakma, kiraya verme, önemsememe gibi nedenlerle oradan kaçıışı, konfor sebebi, tercihli arayışı getiren göçlere sebep alanı oluşturmakta, diğer taraftan göçlerle gelen yeni sakinlerin, yeni kiracıların yani orali olamayan ve orada uzun süre kalmamış ve kalmayacak olan yaşayanların çevreyi umursamaması, iyi bakmaması, yalnızca ucuz kirası olan yerler olarak görülmesiyle gelen gerekli ilgiyi göstermemeleri, kısacası sahiplenmemeleri ile önemli bir etkileme ve etkilenme alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Fiziksel çevrenin oluşturduğu ve fiziksel çevreye olumsuz yönde etkileri de getiren göçler, fiziksel çevreyi olduğu kadar sosyal çevreyi de önemli derecede etkilemekte olan dolayısıyla sonucunda pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir. Göçlerle yaş grubu dağılımında büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Yaşlı, yerli nüfus artmaktadır. Gençler gitmekte, gerektiğinde yaşlıları da yanlarına almaktadırlar. Bu durum yeni sakinleri, kiracıları devreye sokmaktadır. Sonuç olarak yaşlı nüfusa sahip fiziksel çevre gerekli ve yeterli bakımı görememektedir (Keleş, R.,1989, 31).

Bu durum aynı zamanda aile büyüklerini de etkilemekte, ora kökenli ailelerin yaşlı nüfustan oluşan küçük aile görünüşüne karşılık göçle gelen ailelerin farklı yaş gruplarından bireyleri bulduran daha büyük aile tipi sergiledikleri gözlenmektedir. Genç nüfus kendine yakın arkadaş ve komşu çevresi bulamamaktadır. Çocukların

yanına giden yaşlılardan sonra evler boş kalmakta, yıkılmaya terk edilmekte(pasif yıkılma),kiracıya devredilmesi veya ölümler ve mirasçılarının devreye girmesiyle de aynı sonuçlar(aktif yıkılma-yıkma) gözlenmektedir. Eskilerin sözü edilen nedenlerle gitmelerinin, yenilerin gelmesini hazırlayan ortam, değerlendirilmesi ve kabullenmede olumsuzluklar hafif veya kuvvetli olarak farklı derecelerde ifade edilmektedir. Eskilerle hala süren iyi ilişkilerin, yeni gelenlerle az olan veya olmayan ilişkilerin yanında sonradan gelenlerin arasında güzel bir diyalogun kurulduğu sokak sakinleri ve sonradan gelenler tarafından açıklanırken, yeni gelenler eskiler konusundaki değerlendirmelerinde olumsuz ifadelere rastlanmaktadır. Bu değerlendirmeler önemli bir faktör olan zaman boyutunun sonucu olarak veya olmayarak ortaya çıkmaktadır. Zaman boyutu bir taraftan insanları çevreye bağlamada, benimsemeye, duygusal bağlar oluşturmada, diğer taraftan orada yaşayanlara birlikte yaşamayla duygusal bağları, olumlu ilişkiler geliştirmede pek çok olguda izlendiği gibi çok önemli bir boyut olarak gündeme gelmektedir. Çevreye duygusal bağların oluşması, benimseme ile birlikte çevreyi korumaya, kollamaya, onarmaya, savunmaya yönelmekte ve insanların yakın, sıcak, güvenilir, istenen ilişkileri geliştirmektedir. İşte gerek yenilerle eskiler arasında gerek yenilerle yeni çevreleri arasında bu gerekli, yeterli bağın kurulamaması bu zaman boyutunun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Çevik, Ş., 1993, 110).

3.1.4 Yapının Konumu

Yapının bulunduğu konum, yapının işlevi ile doğrudan bağlantılıdır. Hacmi, mekânsal oluşumu ve işlevsel ilişkiler kurgusu ne kadar uygun olursa olsun, seçilen işlev için uygun olmayan bir çevrede yer alan bir yapının tam olarak yeniden kullanımı sağlanmaz. İşleve karar verilirken konumsal durumun yani yapının bulunduğu çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri ya da o çevrede yaşayan insanların ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir (Karıptaş, F., 2010,45).

Korumaya değer yapıya mekânsal müdahale de bulunmadan önce yapılacak olan konumsal ve işlevsel değerlendirmeler, yapının tarihte konumsal ve işlevsel bakımdan çevre ile etkileşimi ve insanlar üzerindeki davranışsal etkileri hakkında bilgi sağlayacak, yeni müdahalenin de bu bağlamda zamansal süreklilik içinde bütün olarak, bağlarını koparmadan yer almasını sağlayacaktır (Kaşlı, B., 2008. 26)

Tarihsel korumanın aynı zamanda, toplumsal kalkınmanın etkin bir aracı olduğu kabul edilmektedir. Koruma, kente yeni bir ekonomik canlılık getirmektedir. Günümüzde birçok toplum korumayı ekonomik gelişme stratejisi olarak uygulamaktadır. Tarihi-kültürel çevreler, doğru değerlendirildiğinde, yerel ekonomileri canlandırır, yeni iş alanları açar, vergi gelirlerini artırır, yeni iş kolları yaratabilirler. Eski bölgelerin ve kent merkezlerinin yenilenmesine yönelik olarak yapılacak koruma uygulamaları ile yeni vergi geliri ve istihdam yaratılıp; büro, ticaret, barınma ve dinlenme için iyileştirilmiş özgün mekânlar sunulabilmektedir. Tarihsel kent merkezleri orada yaşayanlara yaşam destek sistemi sunarlar. Bir bakıma psikolojik destek sağlarlar. Tarihi kentler, kuşaklar arasında, anılarla dolu bir tiyatro sahnesi görevini görmektedirler (Kiper, P., 2004 , 19).

3.1.5 Yapının Hacimsel Konumu (Yeni İşleve Uyarılma)

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılmaları zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır. Yeniden işlevlendirme eski binaların yıkımdan kurtulması için bir araçtır (Ahunbay, Z., 1999, 97).

Yeniden işlevlendirilmesi büyük zorlamalar getirecek olan tarihi binaların müzeye dönüştürülmesi yoluna gidilmektedir (Ahunbay, Z.,1999, 97). Yeniden kullanımlarında, yeni işlevin dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi arzu edilir. Bu binaların kurtarılması için tek ekonomik yol olan yeniden kullanım sırasında, iç düzenlemede daha esnek uygulamalara gidilmesi söz konusudur. Yangın, bakımsızlık nedeniyle döşeme ve tavanları yitirmiş ve ilk tasarıma ait yeterli veri bulanamayan 2.grup yapılarda, yeni bir iç düzenleme yapılmasına izin verilebilir. Çok önemli plan ve iç mekân değerlerine sahip olan yapılarda ise yeni kullanıma elverişli, serbest iç düzenlemeler uygulanmaktan çok tarihi mekânların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi uygun olur (Ahunbay, Z. 1999, 98).

Eski eser bir yapıya yeni işlev verilirken özgün yapısıyla uyumlu olmalıdır. “Örneğin bir şehir içi hanı konaklama tesisi olarak yeniden işlevlendirilmesi konusunda özellikle dolaşımda sorunlar ortaya çıkabilir. Odasından çıkan kişi danışmaya gidebilmek için avludan geçmek durumundadır ya da oluşturulacak yapay dolaşımı izleyecektir.” (Altınoluk, Ü., 1998, 22).

4. HASKÖY BÖLGESİNİN ENDÜSTRİYEL AÇIDAN İNCELENMESİ

4.1. Hasköy'ün Tarihsel Gelişimi

Haliç'in kuzey kıyısında, Beyoğlu İlçesi'nin kurulu olduğu üç tepeden biri olan Hasköy semti güneyde Aynalıkavak (Tersane) sarayı arazisi batıda Halıcıoğlu Mahallesi, doğuda Okmeydanı ile sınırlıdır. Semtin asıl merkezi Piri Paşa Mahallesi'dir.

1147 tarihinde Bizans İmparatoru I. Manuel Komnenos döneminde Pikridion ismi ile anılan Hasköy bölgesi bir imparatorluk ikamet yeri idi. Dönemin imparatorları tarafından avcılık ve dinlenme yeri olarak kullanılan bu bölgede Musevilerin ikamet ettiği bilinmektedir” fakat Musevi yerleşiminden bugüne ancak mezar taşları ve sokak adları dışında pek bişey kalmamıştır.” Pikradion ismine ilk olarak 532 tarihinde Nika ayaklanmasında rastlanmaktadır. İsyandan bahsedilirken Aziz Lavrentios Manastırı'ndan ve bir saray inşa eden asilzade Aravinthos'dan (Arebindu) söz edilmektedir. Bu asilzadeden dolayı Bizans Döneminde buraya “Arabant Kasabası”da denilmekteydi. Bölgenin önem kazanması ise,5.yüzyıldan itibaren asilzadelerin buraya yazlık ikametgâhlarını tesis etmeleriyle başlar. Bu yüzyıllar içerisinde bölgede çokça inşa edilen manastır ve kiliselerden 6.yüzyılda kurulan Eftihü Manastırı'nı patrikhane kayıtlarında görülebilmektedir. (Göncüoğlu. S.F., 2005, 19)

Şekil 4. 1. Tarihi Hasköy Fotoğrafi

URL 4. 1: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/Yazilar/halic-kiyisinda-eski-bir-semthaskoy/191/1>

4.2. Hasköy'ün Konumu

Osmanlı döneminde bölgenin Hasköy ismini alması Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'un fethi sonrasında otağını bu bölgede kurmuş olmasına ya da buradaki has bahçelerin varlığına dayandırılır. 17.yüzyılda Hasköy bölgesi hakkında ayrıntılı bilgi veren Evliya Çelebi'ye göre, "bu kasaba her ne kadar Hasköy namı ile tanınırsa da, emsalsiz ve güzel bir şehirdir. Çünkü üç bin kadar bahçeli ve çok katlı evleri vardır. Denize bakan kat kat evleri vardır. Bilhassa Küpelioğulları, Mordakay, Nesim ve Kemal adlı Yahudilerin evlerinin bağ ve bahçelerinde öyle limon ve narlar yetiştirilir ki benzeri hiçbir bağda bulunmaz. Burası da Galata kadılığına bağlıdır. Subaşı, yeniçeri çorbacısı ve kolluğu vardır. Bir camii, iskele Mescidi ve Saraçhane Mescidi adları ile de iki mescidi bulunmaktadır. (Göncüoğlu, S.F., 2005, 19-20)

Şekil 4. 2. Hasköy ve Sütlüce Semtlerinin Genel Görünüşü

URL 4. 2: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-Fotografllari/eski-istanbul-gravurleri-ve-tablolari/halic-gravur/334/3>

Han, imaret ve medrese gibi şeyleri yoktur. Bir hamamı bir Müslüman Mahallesi vardır. Geri kalan on bir mahalle Yahudi mahallesidir. Yahudiler Hasköy’de yirmiden fazla cemaat teşkil ederler ve on iki sinagogları vardır. Bundan başka iki mahalle rum ve bunlara ait üç kilise vardır. Bu mahallede ermeni vardır. Dükkânı altıyüzü geçer. Bedesteni yoktur. Fakat dükkânlarda çok kıymetli mallar bulunur. Elli dükkân debbağ boyahanesi, yüz meyhane ve üç yüz de evi vardır. Fakat Küpeli Yahudi’nin kokulu elma suyu ile Tiryandafilo adlı Rum’un misket üzümünün bir eşi ancak Akdeniz Boğazı’ndaki Bozcaada’da bulunur. Yahudi çocuklarının terbiye ettikleri şeftaliler pek güzel olur. Bütün Yahudi taifesinin mezarları bu Hasköy dağında beyaz çakıl taşları gibi görünürler. Ölenlerin başka bir yere gömülmesinde imkân yoktur. Üsküdar ve Galata’dan bile ölülerini buraya getirirler. Bu mezarlık yakınında ine Ayazma denilen bir tatlı su kaynağı vardır ki, mahmum-i rib’a’ya (sıtmaya) tutulanlar, yedi kere içip yıkansalar sıtmadan kurtulurlar. Burası Rum halkının ziyaret yeridir. (Göncüoğlu, S.F., 2005, ss.19-20)

Fatih Sultan Mehmed İstanbul’u işgal sırasında Haliç kıyısında tersaneler kurmuş ve yıllarca gemi inşa yeri olarak devam etmiştir. Fakat bu süreç zamanla diğer fabrikaları da beraberinde getirmiş ve hızla büyüyen endüstri merkezi haline gelmiştir. Bu durumun yarattığı kirlenmeler fabrikaların taşınmasını gerektirdi. Fakat fabrikalar

taşınsa da bıraktığı tahribat hiçbir zaman giderilememiştir (Göncüoğlu, S.F., 2005, 19-20).

Osmanlı dönemindeki Hasköy İstanbul içerisinde üç ayrı dine inan insanların bir arada görüldüğü bir semt özelliğini 20.yüzyılda da sürdürülebilmiş, ancak 19.yüzyıl ortalarından itibaren felaketler sonucu fakirleşmiş ve yozlaşmıştır. Endüstrileşme ile büyük bir tahribata maruz kalan, yeni açılan yol ve köprü ile beraber kimliğini yitiren Hasköy 1960'lı yıllardan itibaren geçmişini hatırlatacak izlerin tahrip edildiği, geçmişle ilgili herhangi bir ibarenin kalmadığı bir semt olarak Haliç'le beraber tarihe karışmıştır. (Göncüoğlu, S.F.,2005, 19-20)

Şekil 4. 3. Melling Gravürlerinde Yer alan Handan Ağa Camii, Aynalıkavak Sarayı ve Hasköy Yerleşimi.

URL 4. 3: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-Fotograflari/eski-istanbul-gravurleri-ve-tabloları/sutluce-halic-gravur/312/3>

19.yüzyıl sonlarına doğru bölgede meydana gelen yangın ve veba salgınları sonucu Hasköy semtinden Rebanit ve Karayim Yahudilerinin büyük bir kısmı Galata ve İstanbul'un çeşitli semtlerine göç etmişlerdir. İsrail Devleti'nin kurulması ve bölgenin cazibesini kaybetmesi ile de Hasköy'den 1940'lı yıllardan itibaren başlayan göçle günümüz Hasköy'ünde iki Yahudi esnaf ile bir işveren ve ihtiyarlar yurdunda bulunan bakıma muhtaç yüz kadar yaşlı kalmıştır (Göncüoğlu, S.F.,2005, 28)

Hasköy’de bulunan en eski Osmanlı yapıları arasında, Fatih sultan Mehmed’in saltanat yıllarına (1453-1481), padişahın bendegânından Handan Ağa tarafından ahşap olarak yaptırılan ve Sultan III. Ahmed döneminde (1703-1730) tekrar kagir olarak inşa ettirilen Handan Ağa Camii ile “Kırmızı Minare” adi ile bilinen, 1455-1456 tarihli Kiremitçi Ahmed Çelebi Mescidi zikredilebilir. Bunlara 15.yüzyılın ikinci yarısı içerisinde yaptırılan ahşap Piri Paşa Camii, 16.yüzyılda da ilk yapısı Mimar Sinan tarafından tasarlandığı bilinen ancak minaresi Sultan II. Abdulhamid döneminde (1876-1909) yenilenen, İstanbul’un son ahşap camilerinden birisi olan Turşucu Hüseyin Çelebi Camii eklenmiştir. Ayrıca inşa tarihi tespit edilemeyen ancak 19.yüzyılın sonlarında yapıldığı anlaşılan Hacı Şaban Camii de bulunmaktadır. Söz konusu yapılar içinde yalnız Piri Paşa Vakfı olan camii olarak tasarlanmış, diğerleri mescid olarak tesis edilmiş ve daha sonra içine minber konularak camiye dönüştürülmüştür (Göncüoğlu, S.F., 2005, 30).

Coğrafi zenginlikleri yanında İstanbul’da bulunan bütün dini cemaatlerden birer topluluğu bünyesinde taşıyan bir yöre olarak nüfusun ve sosyal hareketlerinin çok yoğun ve hızlı yaşandığı bir yer olmuştur (Göncüoğlu, S.F.,2005, 31).

4.3. Hasköy Tersanesi

Hasköy Caddesi ile Haliç kıyısı boyunca tersane Hasköy Vapur iskelesi ile Halıcıoğlu arasında uzanmaktaydı.1984 yılından itibaren başlayan Haliç Kıyılarını düzenleme çalışmalarına kadar, Hasköy Vapur İskelesi ile Halıcıoğlu’na kadar uzanan tersane binalarından Halıcıoğlu bölümünün büyük bir kısmı yıktırılmıştır. Halen tersane havuzunun bulunduğu Hasköy kısmı mevcut bulunmaktadır (Göncüoğlu, S.F, 2005, 214).

Şekil 4. 4. Hasköy Tersane Fotoğrafi

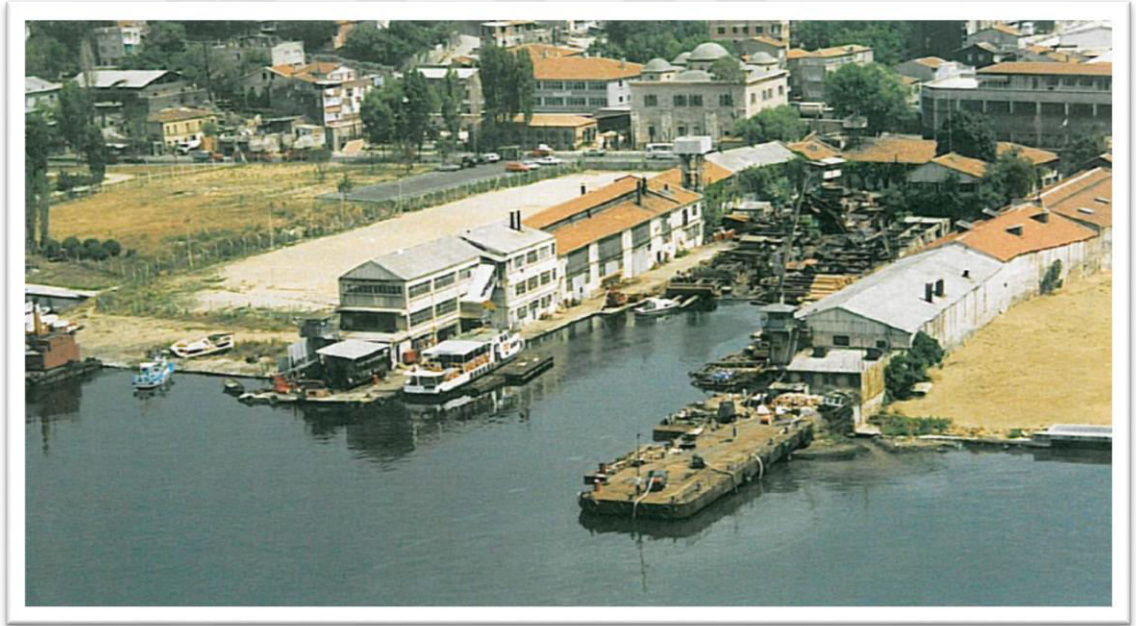
URL 4. 4: <http://terscita.blogspot.com.tr/2012/12/halic-tersanesi.html>

1861 yılında Şirket-i Hayriye gemilerinin onarımı için bir atölye olarak kurulan Hasköy Tersanesi, 1884 ve 1910 tarihlerinde iki kızak inşa edilerek genişletilmiş ve torna tezgâhları, inşaiye atölyeleri ile marangozhane kurulmuştur. 1934 yılına kadar yalnızca onarım işleriyle uğraşan tersanede bu tarihten sonra ufak çapta da olsa gemi yapımına başlanılmıştır. 1938 yılında birbirinin eşi iki şehir hattı vapuru inşa edilmiştir. 1945 yılında ise Şirket-i Hayriye'nin Münakalat Vekâleti (Ulaştırma Bakanlığı) tarafından satın alınması üzerinde Denizyolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'ne bağlanan tersane 1952 yılında Denizcilik Bankasına devredilmiştir. Bu tarihten sonra tesisler modernleştirilerek verimliliğini artırma yoluna gidilmiştir. 1954 yılında ise Gemi İnşa ve Tamir İşletme Müdürlüğü adını alarak bağımsız bir ünite olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 1984 yılında Türkiye Denizcilik İşletmeleri Atölyeleri olarak isim değişikliğine uğramıştır (Göncüoğlu, S.F., 2005, 214).

5. RAHMI KOÇ MÜZESİ

5.1. Lengerhane

Müze İstanbul Beyoğlu İlçesi'nin Hasköy semtinde Piri Paşa Mahallesinde Hasköy caddesinde yer almaktadır. Batısında eski Hasköy Tersanesi'nin bulunduğu yapının etrafı duvarla çevrilidir. Haliç'e akan Kalaycıbahçe Deresi ise bugün mevcut olmayıp üzerinde Hasköy İplik fabrikası yer almaktadır (S.F. Göncüoğlu. ss.212). Lengerhane Binasının restorasyonu 1991 yılında Rahmi Koç tarafından alınarak başlanmış ve 2,5 yıl süren restorasyon sonucunda Aralık 1994 tarihinde ise hizmete açılmıştır (http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm).

Şekil 5. 1. Lengerhane ve Hasköy Tersanesi'nin 1998 Yılındaki Görüntüsü
Kaynak 5. 1: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Osmanlılarda gemiyi denize sabitlemek için suya atılan zincir ve ucundaki çapaya “lenger”, bunların yapıldığı yere ise “lengerhane” denilmektedir. Bu amaçla III. Ahmet döneminde kurulmuştur (http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_tarihce.htm)

Haliç kıyısında yer alan yapı 12 yy'den kalma Bizans temelleri üzerine inşa edilmiştir. 1703-1730 tarihleri arasında III. Ahmet döneminde inşa edilen yapı ilk

olarak Osmanlı donanmasına dökümhane olarak hizmet vermiştir (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi)

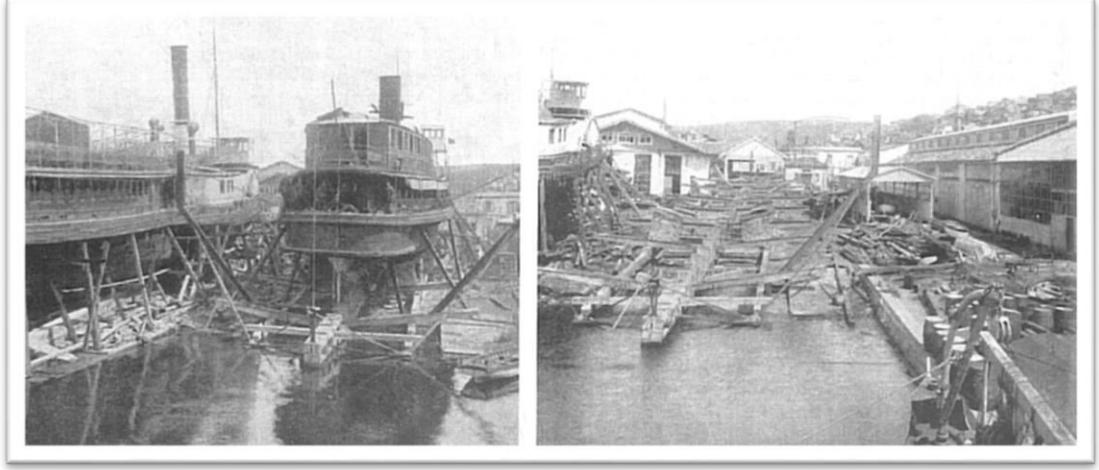
“İnciciyan, İstanbul Tarih Kitabı’nda Haliç’teki Tersaneyi anlatırken III. Ahmet devrinde Çorlulu Ali Paşa Zamanından buyana gemi demiri ve diğer aksamın yapıldığı ocaklardan bahseder. Nedjib haritalarında ise bu bina “Torpil deposu “olarak gösterilmektedir.1819 tarihinde ise Kauffer haritasında bina çevresinde “Nowelle Fonderie Martiers”(Yeni Havan Topu Dökümhanesi) yazısı okunmaktadır.1852 tarihli Montke Haritasında eski Türkçe “Dökümhane” yazılıdır. (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi)

Osmanlı Devletinde ıslahat hareketleri III. Selim döneminde devam etti ve yapı bu dönemde onarım sürecine girdi. Cumhuriyet döneminde ise Maliye’ye ait depo ve Tekel Cibali Tütün Fabrikası tarafından ispirto deposu olarak kullanılmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi)

5.2. Lengerhane Binası’nın Mimari Özellikleri

Lengerhane binası kare planlı ve almaşık örgülüdür. Orta mekânı örten analitik ana kubbe dört büyük ayak üzerine oturmaktadır. Ana kubbenin iki ekseninde yer alan aynalı tonozlar ile köşelerde birer kubbenin olduğu dokuz bölümlü bir üst örtüye sahip Lengerhane binası iki katlıdır. İç mekânda ayaklar arasında sivri kemer kullanılmıştır. Yapının cephelerinde her katında dörder pencere yer verilmiştir. Birinci kat pencereleri ise dikdörtgen taş söveli ve boşaltma karelidir. İkinci kat kemeri ise dairesel kemerli ve tuğla sövelidir (Göncüoğlu, S.F.,2005, 212)

Taş bir saçağın dolandığı üst örtüde kubbeler birer kasnak üzerine oturmaktadır. Altıgen kasnakların dört yönünde aydınlatma pencereleri bulunmaktadır (Göncüoğlu, S.F.,2005, 213)

Şekil 5. 2. Hasköy Tersanesi'nin Görüntüsü
Kaynak 5. 2: Rahmi Koç Müzesi Arşivi

Binanın esas girişi caddenin ön tarafta olması sebebiyle yol kotunun altında kalmaktadır. Eski haritalarda yol arkadan geçtiği için binanın önündeki bahçenin Haliç'e kadar uzandığı görülmektedir. Ana girişten; dar bir tünel ve merdivenler ile birinci kata ulaşılmaktadır. Binaın galeri şeklinde ahşap bir katı olduğu duvar ve ayalardaki izlerden anlaşılmaktadır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

5.3. Hasköy Tersanesi

Hasköy Tersanesi, 1861 yılında Şirket-i Hayriye tarafından kendi vapurlarının bakım ve onarımını yapmak için kurulmuştur. 1819 tarihli Kauffer ve 1852 tarihli Montke haritalarında "U" formunu oluşturan yapılar mevcuttur (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

Önceleri atölye düzeyindeki birkaç binadan oluşan bu kuruluş zamanla eldeki olanaklar oranında genişletilmiştir. 1884 yılında 45 metre boyunda ağaç bir kızak yapılarak çekme gücü olarak isimle çalışan bir ırgat yerleştirilmiştir. 1910 yılında isimle çalışan ırgat elektrikle çalışır duruma getirilmiştir. Torna tezgâhları, inşaat atölyesi ve marangozhane kurulmuştur (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

1938 yılında yönetici Necmettin Kocataş'ın döneminde 75 baca numaralı Kocataş ve 76 baca numaralı Sarıyer olarak bilinen iki şehir hattı vapuru burada yapılmıştır. Şirket-i Hayriye 1945'te Ulaştırma Bakanlığı tarafından satın alınca bu tersane Devlet Deniz Yolları ve Limanları Umum Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 1952 yılında Denizcilik Bankasına devredilen kuruluş, 1954 yılından itibaren Gemi İnşaa ve Tamir İşletme Müdürlüğü adıyla anılmaya başlanmıştır. 1984 yılında Türkiye

Gemi Sanayi A.Ş.' ye bağlanan Hasköy Tersanesi birçok şehir hattı vapurunun ve küçük teknelerin bakımıyla onarımını üstlenmiştir. Tersane 20 Kasım 1996 yılında Rahmi Koç Müzecilik ve Kültür vakfı tarafından satın alınmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

Şuan müze koleksiyonun zamanla çoğalması ve alanın yetersiz kalması nedeniyle lengerhane binası ile birleştirilmiş Rahmi Koç Sanayi Müzesi olarak işlevini sürdürmeye devam etmektedir.

5.4. Hasköy Tersanesi'nin Mimari Özellikleri

11.068 m²'lik bir alana doğudaki Hasköy caddesinin 'den girilebilmektedir. Arsanın üç tarafını çevreleyen 14 bina büyük bir U oluşturmaktadır. Güney tarafında bulunan Haliç, avlu içine kadar girmektedir. Avlu ortasında bulunan binanın altında tarihi kızıağın ırgatı yer almaktadır. Binalar zeminde toplam 4300 m²'ye oturmaktadır. Ara katlarıyla toplam 7800 m²'dir. Binalar genelde tek katlı yüksek taş binalar halinde inşa edilmiştir. Zamanla kullanım ihtiyaçlarından kaynaklı nedenlerle yer yer ara katlar ilave edilmiştir. Bazı binalarda ara katların ilavesi ile çatı makasları da kaldırılmış ve binalar yükseltilmiştir. Binaların çoğunda ahşap makaslar kullanılmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi)

5.5. Lengerhane ve Hasköy Tersanesi'nin Müze Olarak İşlevlendirilmesi

Kültür mirası öğeleri geçmiş ile bugün arasında köprü vazifesi gören ve bir toplumun ortak değerlerini bulmasına katkı sağlayan bağlardır. Aynı zamanda insanların tarihinin derinliklerine estetik ölçülerle bakabilmelerini amaçlayan ve gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması gerekli olan öğelerdir. Kültür mirasının önemi ve korunmasına yönelik bilincin oluşumu aslında oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Kültür mirasının toplum açısından değerinin anlaşılması ve koruma altına alınmasına ilişkin bilincin gelişimi, günümüz uzmanlık bilgisi ile şekillenen koruma bilinci kadar gelişmiş olmasa da, o dönemlerin şartları itibarıyla doğrusu takdire şayandır (Fitch, J. M., 1982, 13-15).

16.yy; kültür mirasının öneminin daha iyi kavrandığı, korumaya yönelik ayakları yere daha sağlam basan düzenlemelerin gerçekleştirildiği bir devirdir. 1689 yılında tarihi eserlerin Roma dışına çıkarılmasını yasaklayan kararlar alınmış ve Benediktus zamanında eserlerin korunmasına yönelik yasa çıkarılmıştır. 1700 yıllarına gelindiğinde, kazı faaliyetlerinin hız kazandığı görülmektedir. İtalya'da eski eserlere

duyulan ilgi tüm Avrupa'da yaygın bir hale dönüşmüştür. Özellikle Vatikan Müzesi'nin açılması ile eski eserlere ilgi daha da artmıştır. Müzede yalnızca Roma ve Helen Dönemi kültürünü yansıtan eserlerin değil değişik kültürlerle ait eserlerin de gerek korunması gerekse sergilenmesi bu dönemin bilinçlenme düzeyini ortaya koymaktadır (Jukka Jokilehto, ICCROM, 1990, s.9-10).

Toplumsal belleğe ev sahipliği yapan ve gelecek kuşaklara bu belleğin aktarılmasında aracı olan müzelerin sürekliliğini sağlamak kuşkusuz ki müze binalarının, nesnelerin en doğru ve en etkin biçimde korunmasıyla gerçekleşebilmektedir (<http://v3.arkitera.com>).

Bu aşamada Lengerhane ve Hasköy Tershanesini irdelenecek olursak kamu yararına açılan bu müze sanayi ve teknolojik gelişme ürünlerinin sergileneceği bir yer olup, gerçek büyüklükteki eserleri, modelleri bünyesinde barındırmış, diğer bir deyimle antik, notik ve mekanik ilginç bilimsel parçaları bir araya getiren koleksiyon olmuştur (R. Koç Müzesi Mimari Açıklama Raporu)

5.5.1 Yeni İşlevlendirme Aşamasına Etki Eden Faktörler

Kültür varlıklarının korunmasında asıl olan genel görünümüleriyle olduğu kadar. Özgün tarihi dokularıyla da yaşatılmalıdır. Derecelendirme bu açıdan oldukça önemlidir. 1. grup yapılar aynen korunabilmekteyken 2.grup yapılarda ise çoğu kez ancak cepheler korunabilmektedir.(Ahunbay. Z., 1999, 35)

Bu bakımdan, yeniden işlevlendirilen yapılardaki mekânsal müdahaleler, yapıların konumsal ve işlevsel durumlarından ayrı düşünülemez. Mekânın özelliklerini belirleyen ve mekâna şeklini veren, birbirinden ayrılmaz iki temel bağlam konum ve işlev olduğu için, mekânsal müdahaleye ulaşırken işlevsel ve konumsal durumdan yola çıkmak gerekliliği ortadadır. Mekân işlevle, işlev ise konumla birlikte var olmaktadır (Kaşlı. B., 2008, 35)

Lengerhane ve Hasköy Tershanesini doğru işlevlendirirken öncelikle düzgün fotoğraflandırılarak belgeleme işlemi yapılmalıdır. Binanın tarihi belge ölçütü araştırılmalıdır. Bu da beraberinde doğru projelendirmeyi getirmektedir. Yapıya müdahale gerekçelerini iyi saptamalı yeni iç mekân kurgusuna dikkat edilmelidir.

5.6. Hasköy Tersanesi ve Lengerhane Binası Restorasyon Aşamaları

Lengerhane binası ve Hasköy Tersanesinde zamanla var olan tahribatlar aynı zamanda yangınla oluşan yıkımın giderilmesi için İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile rölöve, restorasyon ve restitüsyon çalışmaları yapılmıştır.

Bu doğrultuda yapılan raspa ve kazı çalışmaları sonucunda 2993 ada, 1 parselde bulunan koruma kurulunun 26.9.1990 gün 2109 sayılı kararıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve koruma kurulunun 23.10.1991 gün ve 3080 sayılı kararıyla rölövesi onaylanan, koruma grubu II olarak belirlenmiş, 30.12.1991 gün ve 3319 sayılı kararla restorasyon projesinin uygun olduğuna karar verilmiştir (Koruma Kurul Raporu 2001).

Kurul raporu doğrultusunda çalışmalara başlanmış ve gerekli müdahale yöntemleri analiz edilmiştir. Yapıya verilecek olan müze fonksiyonuna uygun olarak yeni iç mekân durum yöntemi belirlenmiştir.

5.6.1. Yapısal Sorunlar, Koruma ve Sağlıklaştırma

5.6.1.1. Lengerhane Binası

Restorasyon projesi arsadaki mevcut binaları bağımsız bir bodrumla birleştirerek müze şeklinde kullanılmasını sağlamıştır. Yapının güney doğu kısmında ana bina, güney batıda Hasköy Caddesi kenarında küçük bina yer almış olup, kuzey-doğu ve kuzey-batı sınırları duvar ile çevrilmiştir (Koruma Kurul Raporu 2001).

Şekil 5.3. Restorasyon Öncesi

Kaynak 5. 3: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 4: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.4. Restorasyon Aşaması

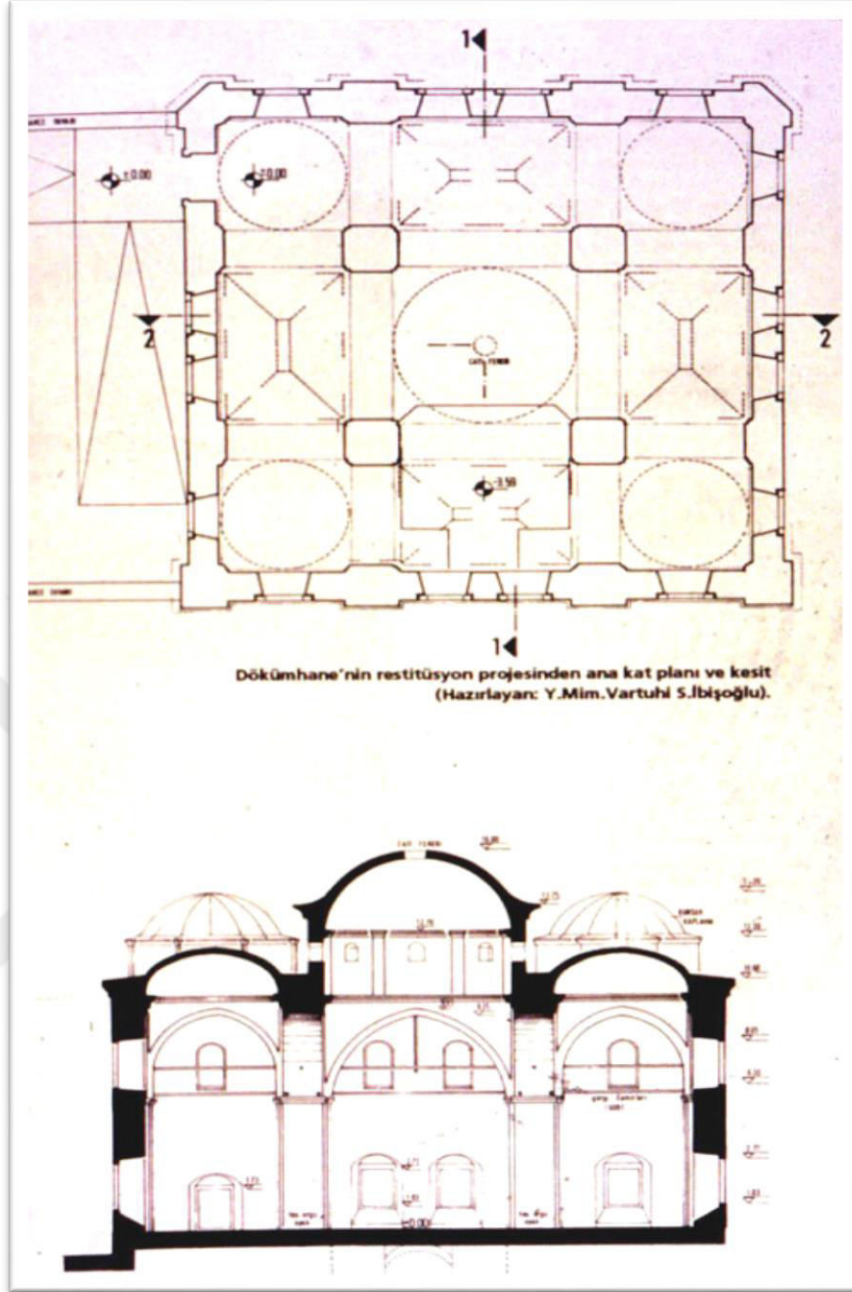
Ana bina kare planlı olup, dört ayaklıdır. Dört ayak üzerini örten yüksek kaideli orta kubbe, köşelerde dört küçük kubbe vardır. Kubbe araları tonozla örtülmüştür. Yapı bir sıra taş, iki sıra tuğla olarak örülmüştür. Ayaklar kesme taştır. Binanın esas girişi

mevcut yol seviyesinin altında kaldığı için arsanın içindeki daha sonra yapılan rampalı giriş kullanılmaktadır. Binanın içindeki kül ve toprak yığını temizlendiğinde giriş tam karşısında bir tünel ortaya çıkmıştır. Bu tünelden sonra iki yöne çıkan merdivenler, giriş seviyesini bir üst kota bağlamaktadır. Bina temelleri bir yönde bağlanmış ve bunlar cepheye ayak olarak yansımıştır. Giriş cephesinde köşe ayaklar kare, arka cephede ayaklar pahlıdır (Lengerhane Binası Açıklama Raporu).

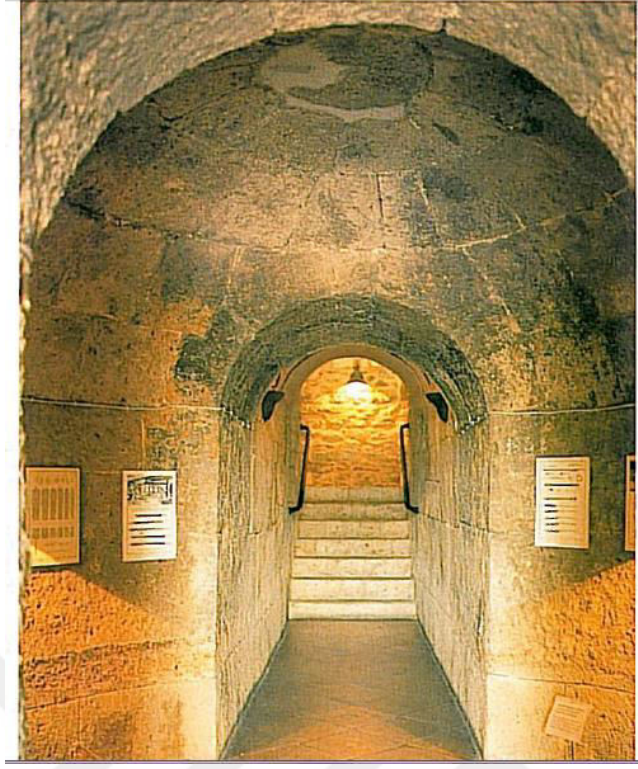
Şekil 5.5.: Lengerhane Binası Restorasyon Sonrası Yol Cephesi
Kaynak 5.5.:Selcem Bayır Arşivi

Küçük bina dikdörtgen planlı olup, çatısı ahşap makaslarla geçilmiş ve marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır. Mevcut binaların müze için yeterli alana sahip olmaması nedeni ile mevcut üç eleman yani Lengerhane, küçük bina ve bunların oluşturduğu iç avlunun özüne dokunmadan tasarımın gerçekleştirilmesine çalışılmıştır. Bodrum kat seviyesinde oluşturulan bir sergileme alanı, şeffaf bir galeri ile ana binaya bağlanmıştır. Lengerhane binasına ilave dilen çelik konstrüksiyonlu asma kat taş duvarlara yaslanmadan yüzer kat olarak tasarlanmıştır. Galeri katı Lengerhane Binası'nın iç mekanını bozmadan izleyicilere mekanı bir başka kottan gezme imkanı vermektedir (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

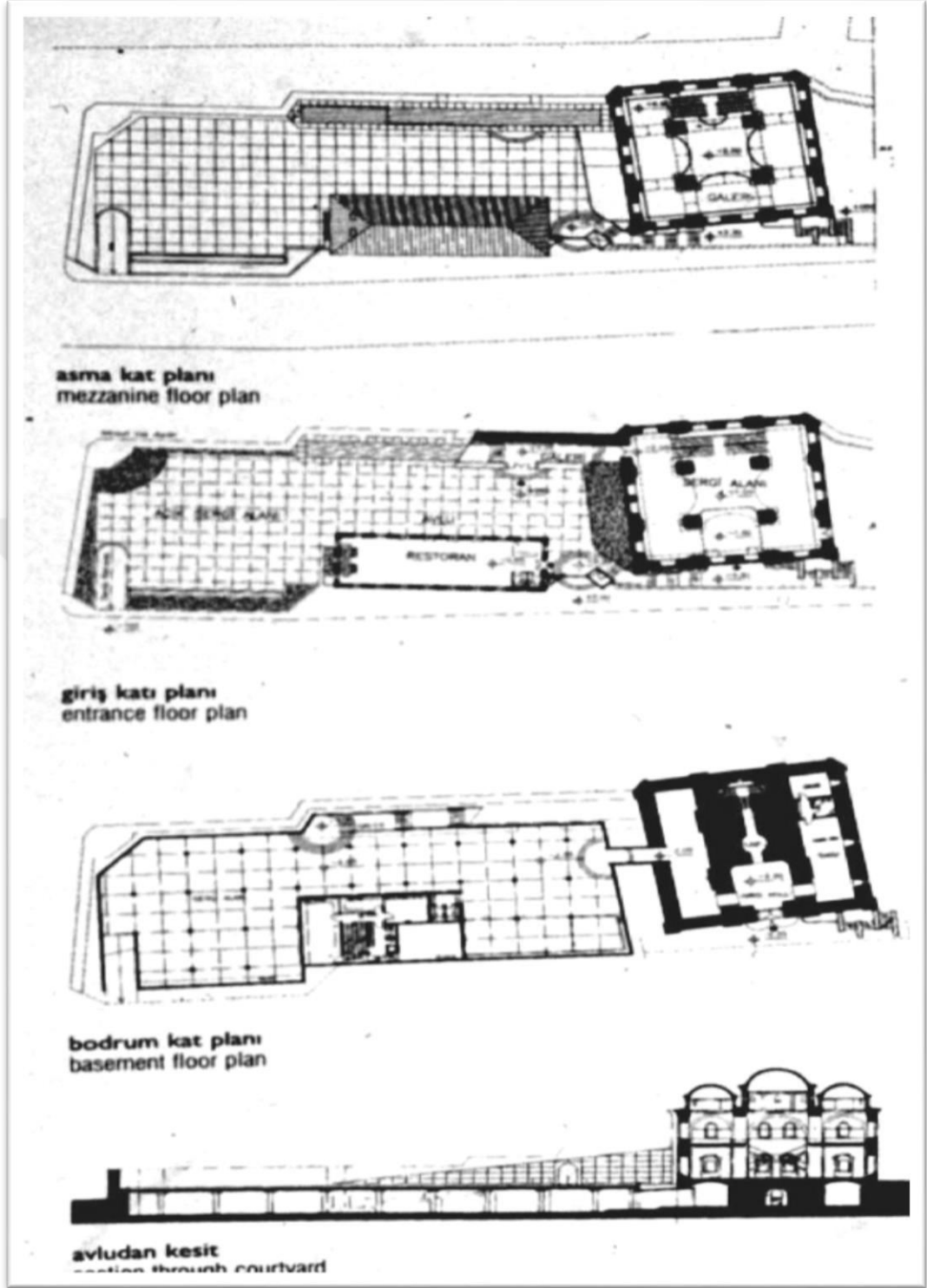
Şekil 5. 6.:Lengerhane Binası Kat Planı ve Kesit Rölövesi
Kaynak 5. 6: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Yapılan rölöve ve sonrajlara dayalı olarak projeleri oluşturulmuştur. Rölöve projelerinde binalara ayrı ayrı verilmiş olan kotlar restorasyonda bahçe kotu + 0. 00 alınarak kotlandırılmıştır (Koruma Kurulu mimarı açıklama raporu).

Şekil 5.7.: Lengerhane Binası Müze Girişi
Kaynak 5. 7.:Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Restorasyon 'un ana prensibi yapıya makyaj yapmak değil tarihe sadık kalınarak konstrüksiyonunu bozmadan yeniden işlevlendirmektir. Tasarım da bu amaç esas dikkate alınarak uygulanmıştır. Yapının geçirdiği dönemler, fiziki değişimler işlevi hakkında fikir vermektedir. Bu fikirler doğrultusunda mekân içerisinde işlevsel olarak farklı malzeme kullanımlarıyla yapının orijinalinde bulunmayan fakat ihtiyaç doğrultusunda yapıya eklenen taşıyıcı eleman olan merdiven sistemleri dikkat çekmektedir.

Şekil 5.8.: Lengerhane Binası Kat Planları Restorasyon Projesi
Kaynak 5. 8.:Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Lengerhane binasında, bodrum kapatılmasında +1.60 kotunda betonarme tonoz, ilave edilmesi düşünülen ara katta +6.80 duvarların bütünlüğünü koruması düşünülerek yüzer çelik konstrüksiyon tabliye, birinci kat ile yüzer ara kat arasında çelik merdiven,

mevcut pencereler de kasalı bölüntüsüz camlar, tek tonozun saydam olarak imali yapılmıştır (Koruma Kurulu Mimarı Açıklama Raporu).

Şekil 5. 9.: Raspası Yapılarak Özgün Tuğla Örgüsü Ortaya Çıkarılan Tonoz
Kaynak 5. 9.: Selcem Bayır Arşivi

Mevcut olan tek tonozda bulunan çatlaklar statik açıdan iyi durumda olmadığından tonoz formu kalıbı alınarak yeni 3 tane tonoz imal edilmiştir. Sağlam olan 3 kubbe içte sıva raspası yapılarak temizlenmiş, derzlenmiş ve tuğla dokusu ortaya çıkarılmıştır. Yıkık tonoz ise altıgen kasmağa oturtularak betonarme olarak yeniden ihya edilmiştir (Koruma Kurulu mimarı açıklama raporu).

Orijinal giriş kapısının mevcut yol seviyesinin altında olması, Lengerhane binası ile Hasköy Caddesi arasında kalan arsaya ait kısmın tasarımına uygun bir şekilde -2.40 seviyesine getirilmesi ile, eski şekline dönüşmüştür. Bu bina güney-batı duvarında bodrum seviyesinde yeni açılacak bir geçiş ile birinci katta mevcut sonradan ilave yapı kullanarak yapılacak yer altı binasına bağlanılmıştır (Koruma Kurulu mimarı Açıklama Raporu).

5.6.2.Hasköy Tersanesi

11.068 m²'lik bu arsaya doğudaki Hasköy Caddesinden girilmektedir. Yapının üç tarafını çevreleyen 14 bina büyük bir u oluşturmaktadır. Güney tarafında bulunan Haliç, avlu içine kadar girmektedir. Avlu ortasında bulunan binanın altında tarihi

kızağın ırgatı yer almaktadır. Binalar zeminde toplam 4300 m²'ye oturmaktadır. Ara katlarıyla toplam 7800 m²'dir. Binalar genelde tek katlı yüksek taş binalar halinde inşa edilmiştir. Zamanla kullanım ihtiyaçlarından kaynaklanan nedenlerle yer yer ara katlar ilave edilmiştir. Bazı binalarda C ve D bloklarda ara katların ilavesi ile çatı makasları kaldırılmış ve binalar yükseltilmiştir. Binaların çoğunda ahşap makaslar kullanılmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

Hasköy Tersanesinin; Hasköy caddesinden olan ana girişi restorasyon çalışmalarında aynen korunmakla birlikte, Müze girişi Tersanenin batısındaki arsa tarafından verilmiştir. 6.670 m²'lik bu arsa, açık teşhir alanı ve otopark olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

Sonradan ilave edilen betonarme ara katlar binalardan kaldırılmıştır. Yapılan asma katlarda asıl amaç binanın bütünlüğünü algılanmasına engel olmamaktır. Asma katların yarım kesilmesi yoluyla bina boyutlarının ve çatı makaslarının alt katlardan hissedilmesi sağlanmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

Duvarlardaki taş tuğla dokusu açığa çıkartılmış, ahşap asma çatı makasları aynen korunmuştur. Haliç kıyısında bulunan ve sonradan ilave edilmiş olan 3 katlı betonarme binanın yıkılması ile hantal kütlelerin ortadan kaldırılması sağlanmıştır. Müze tasarımı yapılırken rampa ve özürlü asansörleri ile binaların her kotuna ulaşım sağlanması amaçlanmıştır (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

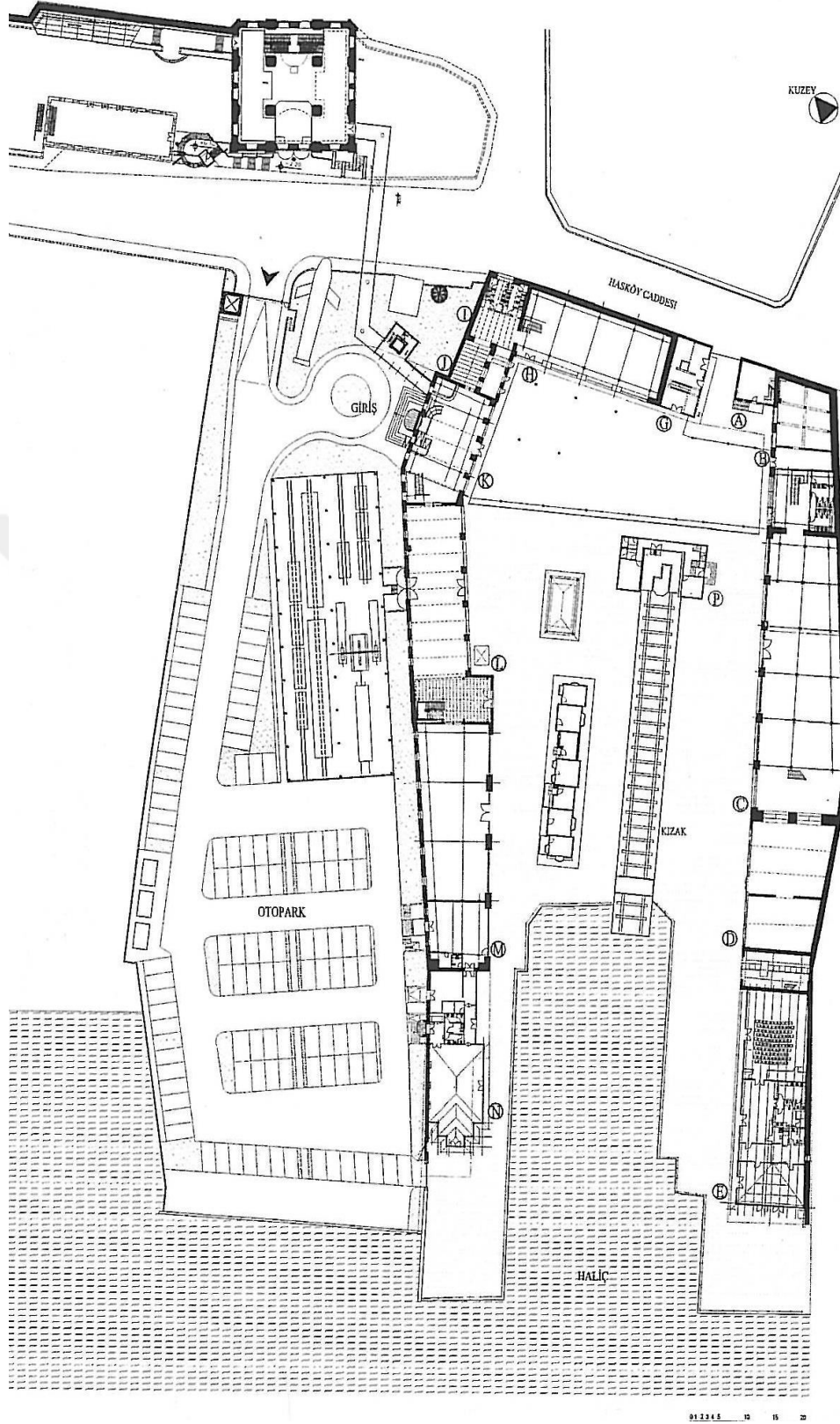
Müze fonksiyonları binaların alan ve yüksekliklerine bağlı olarak sonradan seçilmiştir. Mekânlarda sergileme yapılırken izleyicilerin gördüklerini net olarak hissetmelerine gayret edilmiştir (Rahmi K. Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi).

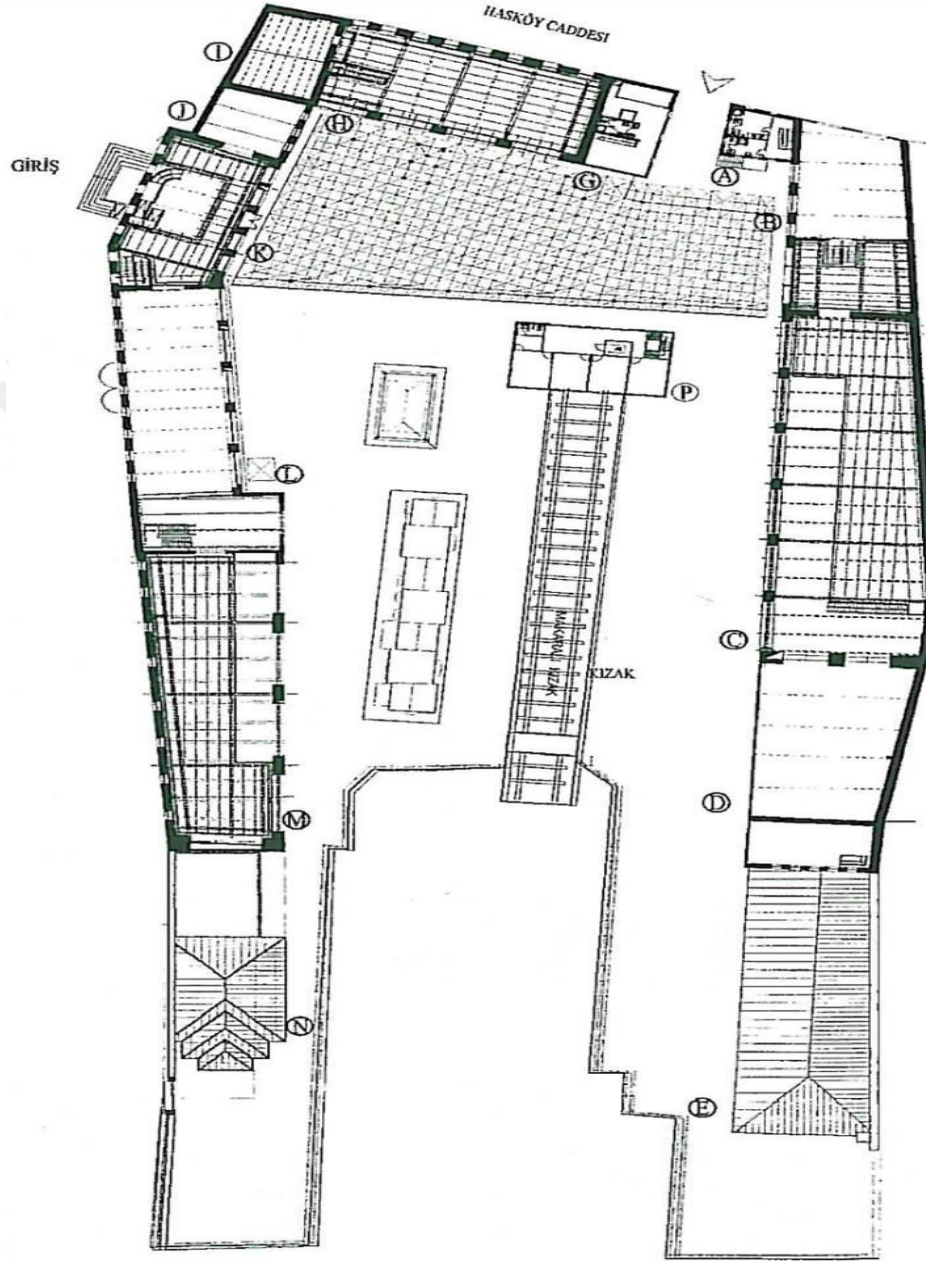
Şekil 5. 10. Hasköy Tersanesi Sergi Alanı
URL 5. 10: <http://gezipgordum.com/rahmi-koc-muzesi/>

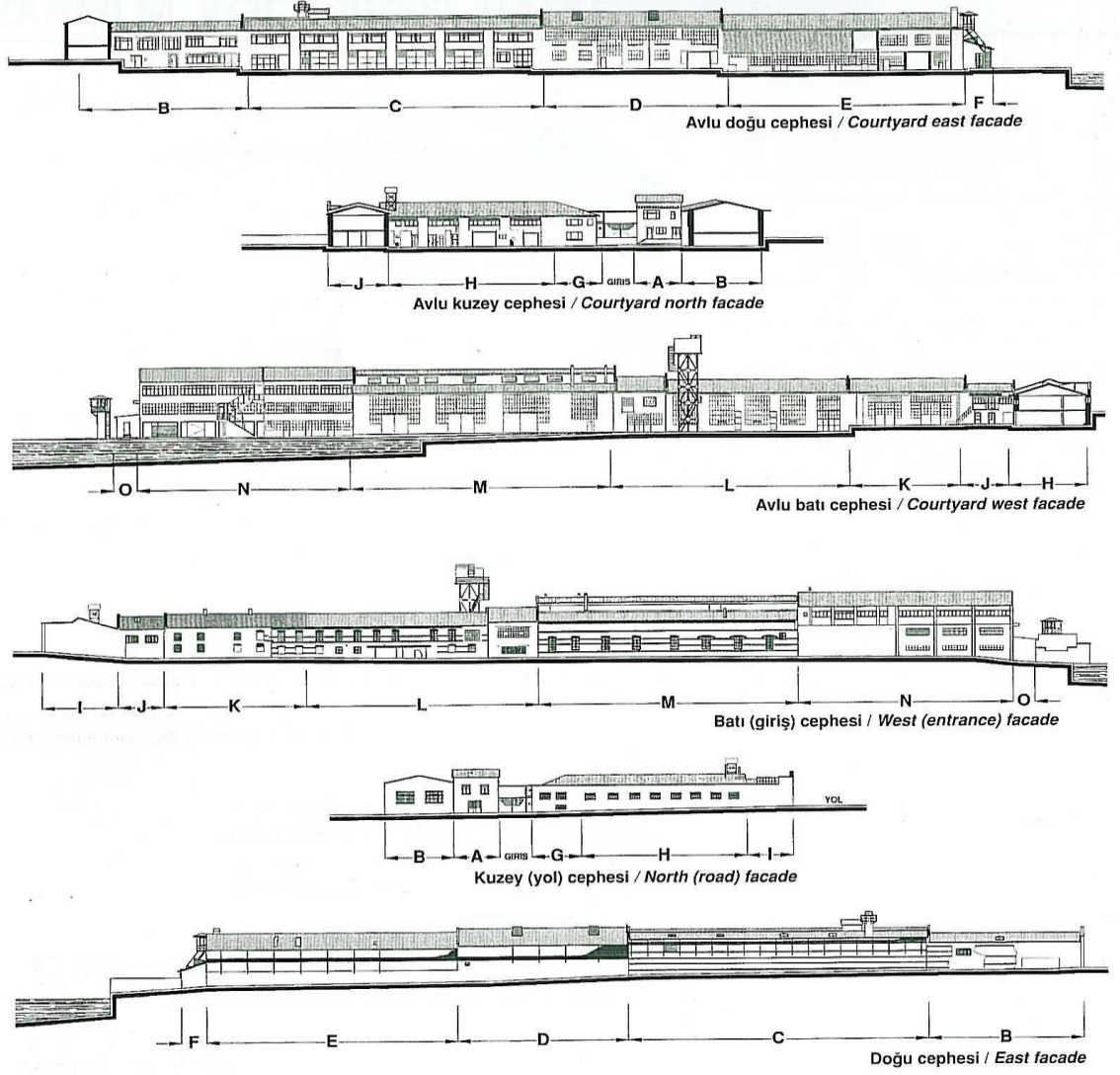
Şekil 5. 11. Hasköy Tersanesi Sergi Alanı
URL 5. 11: <http://www.ekavart.tv/muzeler/diger/rahmi-m-koc-muzesi>

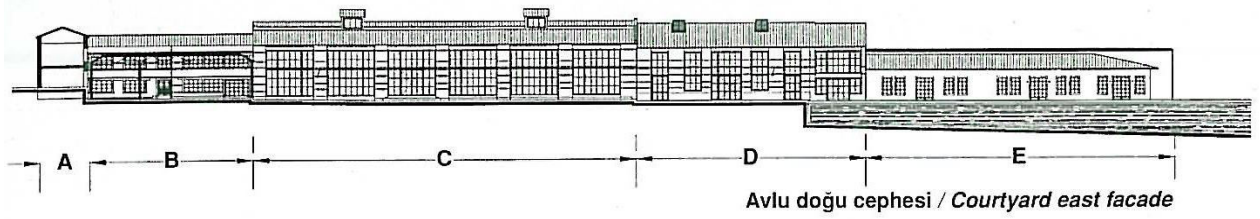
Şekil 5. 12.: Restorasyon Projesi Zemin Kat Planı
Kaynak 5. 12.: Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

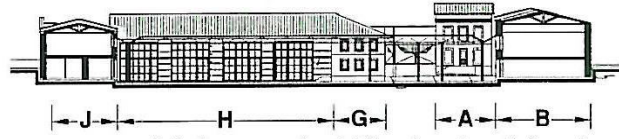
Şekil 5. 13. Restorasyon Projesi 1. Kat Planı
Kaynak 5.13: Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

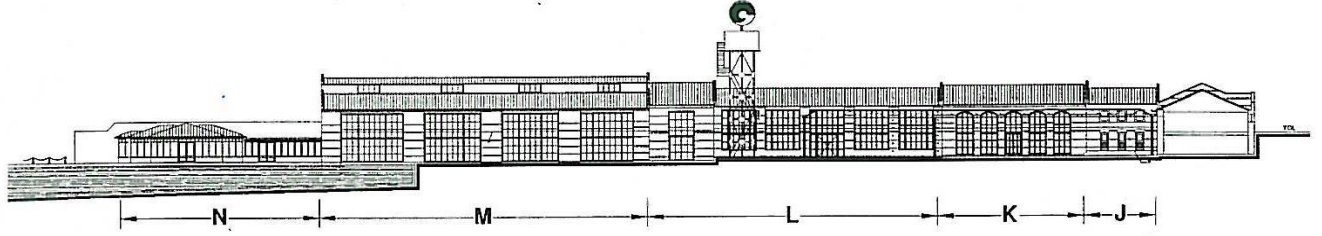
Şekil 5.14. Restorasyon Projesi Cephe Çizimleri Ve Cephe Görünüşü
Kaynak 5. 14: Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

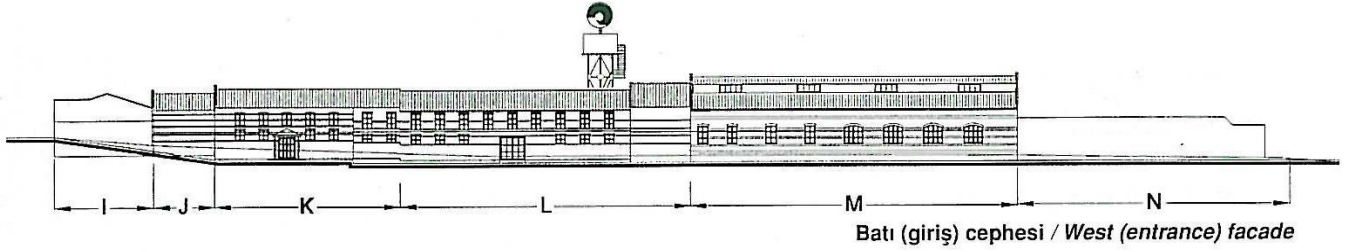
Avlu doğu cephesi / Courtyard east facade

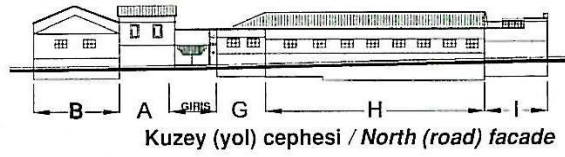
Avlu kuzey cephesi / Courtyard north facade

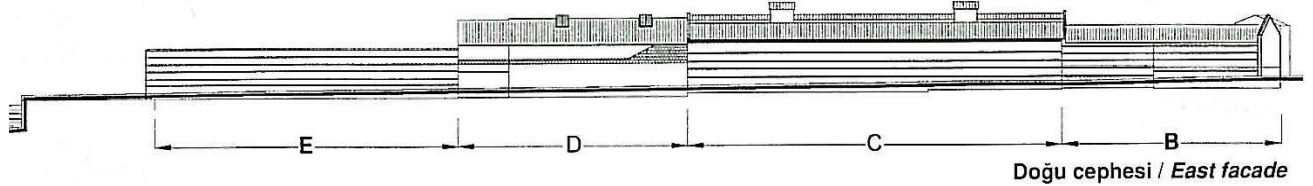
Avlu batı cephesi / Courtyard west facade

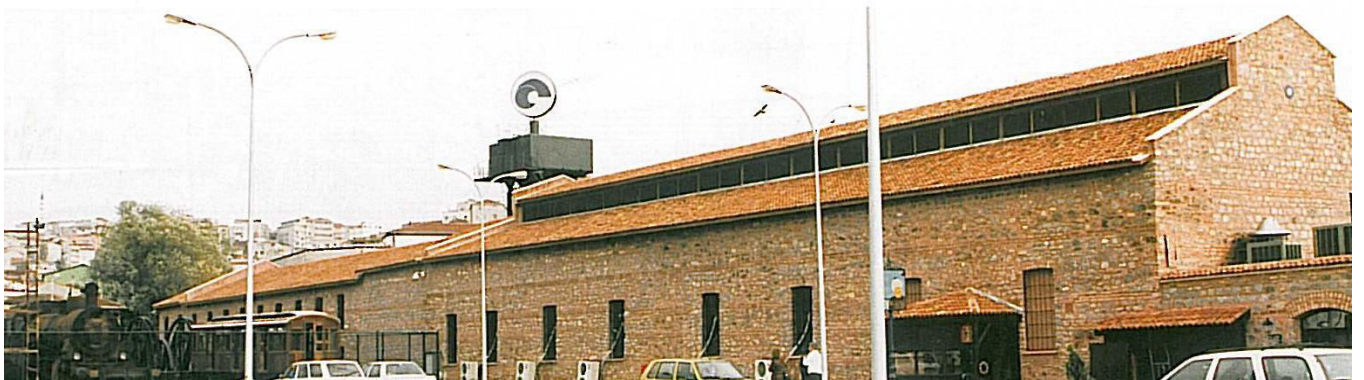
Batı (giriş) cephesi / West (entrance) facade

Kuzey (yol) cephesi / North (road) facade

Doğu cephesi / East facade

Şekil 5. 15 Restorasyon Projesi Cephe Çizimleri Ve Cephe Fotoğrafı
Kaynak 5. 15: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.16.: Restorasyon Öncesi Fotoğraflar
Kaynak 5.16: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.17.: Restorasyon Öncesi Fotoğraflar
Kaynak 5.17.: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.18.: Restorasyon Öncesi Fotoğraflar
Kaynak 5.18.: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.19. Restorasyon Sonrası Fotoğraflar
Kaynak 5.19: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.20.: Restorasyon Sonrası Fotoğraflar
Kaynak 5.20.: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Şekil 5.21: Restorasyon Sonrası Fotoğraflar
Kaynak 5.21: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

5.7. Yapının Günümüzdeki Konumu

Yeniden işlevlendirilmesi planlanan korumaya değer yapılara mimari yaklaşım ve müdahaleler, çok boyutlu bir tartışma konusudur. Yapının kimliğini oluşturan değerlere zarar vermeyen ama aynı zamanda yeniden işlevlendirilerek hizmet edeceği insanların ihtiyaç ve yaşamlarına uyum sağlayan müdahaleler gerekmektedir (Kaşlı. B. 2008, 03). Bu amaçla müzede oluşan değişimler ve günümüzdeki durumu aşağıda sırasıyla belirtilmiştir.

5.7.1. Lengerhane Binası ve Hasköy Tersanesi

5.7.1.1. Çatı Konstrüksiyonu

Geleneksel endüstri yapıları arasında yer alan lengerhane çatı sistemi dış cephe ana kubbesi kaideli ve köşelerde küçük ölçekli kubbeler mevcuttur. Örtü elemanı olarak çimento sıva kullanılmıştır. Yapı dış görünüşüyle gelenekselliği korurken, malzeme olarak çağdaş mimari öğeleri de hissedilmektedir. İç kısımda ise kubbeler arası tonoz bulunmaktadır. Yapının geçirdiği yangın yüzünden çatısı çökmüş tekrar kalıbı alınarak tuğla örgü sistemi ile örülmüştür. Çökmeyen kısımlar ise raspalanarak özgün tuğlası ortaya çıkarılmış ve yapının yeni verilen işlevine uyumlu biçimde yeniden inşa edilmiştir.

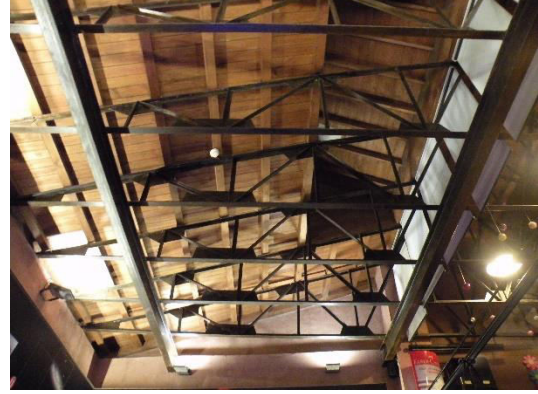

Şekil 5. 22. Restorasyon Sonrası Cephe Fotoğrafı

URL 5. 22: [Http://Dunyarehberi.Blogspot.Com.Tr/2011/08/Mrahmi-Koc-Sanayi-Ve-Teknoloji-Muzesi.Html](http://Dunyarehberi.Blogspot.Com.Tr/2011/08/Mrahmi-Koc-Sanayi-Ve-Teknoloji-Muzesi.Html)

Hasköy Tersanesinin çatı sistemi; çelik konstrüksiyon üzerine ahşap kaplama yapılmıştır ve örtü sistemi olarak alaturka kiremit kullanılmıştır. Çatı aynı zamanda çelik makaslarla, profillerle desteklenmiş ve koyu bir tona boyanmıştır. Kullanılan çelik çatı modüler olduğundan işlevsel açıdan büyük önem taşımaktadır. Çatının iç

kısmına bakıldığında kapatılmaması ve yalın olarak gözükmesi bir zıtlık kazandırmıştır. Bu durum mekân atmosferinin daha iyi algılanmasını sağlamaktadır.

Şekil 5. 23.Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası Çatı Fotoğrafi
URL 5. 23: [Http://Www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm](http://www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm)
Şekil 5. 24.Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası İç Çatı Fotoğrafi
URL 5. 24: [Http://Www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm](http://www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm)

5.7.1.2. Duvarlar

Lengerhane ve Hasköy Tersane binasının iç ve dış duvarlarının deformasyonları tespit edilmiş ve müdahale oranına karar verilmiştir. Yüzey temizliği yapılmıştır. Onarım sırasında elde edilecek yeni bulgulara göre müdahale şekline karar verilmiştir.

5.7.1.2.1. Dış Duvarlar

Lengerhane binasının duvarları geçirdiği yangın ve zamanla oluşan hasarlar sonucunda fazla yıpranmıştır. Cepheler raspa yapılarak sıvasından arındırılmış tuğla hatıllı moloz taş duvar ortaya çıkmıştır.

Şekil 5. 25. Lengerhane Binasi Cephe Fotoğrafi
Kaynak 5. 25: Fatih Yıldız Arşivi

Hasköy Tersanesinde de yer yer cephelerde raspa işlemi uygulanmış çürümekte olan taşlar sağlamlaştırılmış ve özgün doku ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 5. 26. Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası Cephe Fotoğrafi
Kaynak 5. 26: Selcem Bayır Arşivi

5.7.1.2.2. İç Duvarlar

Daha önce sıvalı yüzeye sahip olan lengerhane binası iç duvarları şimdi sıvasızdır. Taş ve tuğla yüzeylerin temizliği ve derzlerin onarımı yapıldıktan sonra emprenye edilmiş ve korunmuştur.

Şekil 5. 27. Lengerhane Binasi Restorasyon Sonrası İç Cephe Fotoğrafi
Kaynak 5. 27: Selcem Bayır Arşivi

Daha Büyük olan Hasköy Tersanesinde de bu işlemler uygulanmış gerekli görülen taşlarda çürütme yapılarak korunmuştur. Bu sayede mekân karakteri iyi analiz edilmiş

olup yapının işlevlendirilmesinde büyük rol oynamış ve şimdiki zamana yansıtılmasıyla müzeyi gezenlere hoş bir görüntü sağlamıştır.

Şekil 5. 28. Hasköy Tersanesi Restorasyon Sonrası Cephe Fotoğrafi
Kaynak 5. 28: Selcem Bayır Arşivi

5.7.1.3. İç Mekân

Mekânın çağdaş fonksiyonunun bir işleve göre tasarlanması gerektiği göz önünde bulundurularak ihtiyaçlara cevap vermesi gerekir. *Korumaya değer yapıda, mekânın sahip olduğu atmosfer, zamanla mekândaki yapısal elemanların doku ve renklerinde oluşan değişikliklerle kendine has özelliğini kazanır. Tam bu noktada, yeni işleve uygun olarak yaratılacak olan mekân atmosferinin, yapının orijinal atmosferiyle birlikte zaman içinde geçirdiği değişikliklerin mekâna eklediği atmosfer zenginliği çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Yeniden işlevlendirilecek mekân içinde kişi, tarihsel belleğin bütünlüğü bağlamında eskiyi hissedebilmeli, eski dokuların ve renklerin oldukları şekilde korunmasıyla zaman içinde şekillenen yapıya özgü atmosferi algılayabilmelidir* (Kaşlı. B., 2008, 29-30).

Bunlar ele alındığında yeniden işlev verilen lengerhane ve Hasköy Tersanesi binasında zeminde kullanılan tuğla döşeme elemanları zamana ayak uydurmuş ve görsel anlamda zenginlik katmıştır.

İç kısımlarda ihtiyaç doğrultusunda koruma kurulundan da izin alınarak merdiven, rampa ve özürü asansörü yapılarak müzeye gelenlere her kottan dolaşım imkânı sağlamıştır.

Yapı, kütle ve forma ilişkin herhangi bir kaygı gözetilmeksizin, tamamen mekanik donanımın boyutlarından kaynaklanan işlevsel kaygılarla biçimlenmiştir. Koruma değeri taşıyan Lengerhane ve Hasköy Tersanesi büyük boyutlarda mekân sağlamanın ötesinde bir mimari değere sahiptirler (Akyutlaklı S., Çaylan D., Pögün Y., 1999, 37-41).

Şekil 5. 29. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 29: Selcem Bayır Arşivi

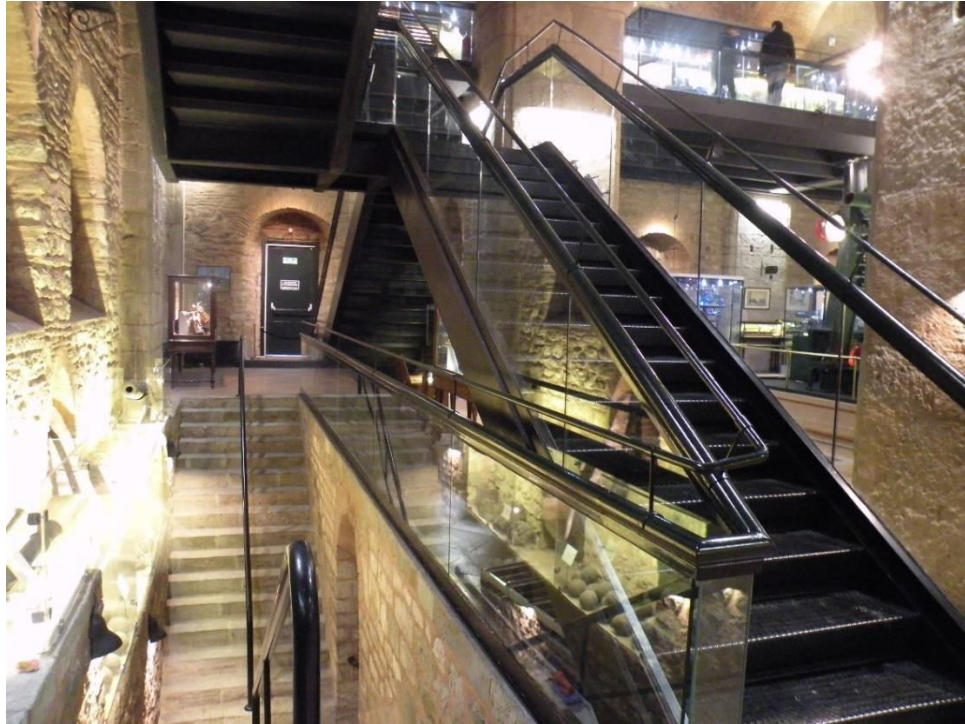
Şekil 5. 30. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 30: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 31. Hasköy Tersanesi Ve Lengerhane Binasında Kullanılan Asansör
Kaynak 5. 31: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 32. Hasköy Tersanesi Ve Lengerhane Binasında Kullanılan Asansör
Kaynak 5. 32: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 33. Lengerhane Binasında Kullanılan Merdiven
Kaynak 5. 33: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 34. Hasköy Tersanesinde Kullanılan Merdiven
Kaynak 5. 34: Selcem Bayır Arşivi

5.7.1.4. Aydınlatma

İç mekânda kullanılan aydınlatma elemanları amber sarısı ve beyaz renk yansıtmakta böylece mekânın “yaşanmışlık” hissini koruma amacıyla olması sonucunda, mekân içerisinde zamanın eskittiği fakat hala yeniden işlevlendirilerek yaşamını sürdüren bir mekân atmosferi hissedilebilmektedir (Kaşlı. B., 2008, .81)

Şekil 5. 35. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 35: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 36. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 34: Selcem Bayır Arşivi

Lengerhane Binasında kullanılan kubbeden indirilen kandil şeklinde olan aydınlatma elemanı yapıda bütünlüğü korumuş insanlarda tarihi bir yapı içinde olduğunun farkına vardirmiştir.

Şekil 5. 37. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 35: Selcem Bayır Arşivi

5.7.1.5. Doğramalar

Lengerhane binası zemin kat pencereleri dikdörtgen planlı olup yonu taşı sövelidir. Üst kat pencereleri ise kemer şeklinde ve kenarları tuğla ile örülmüş olup aynı boyuttadırlar. Kubbe kasnak kısmında ise aydınlatma amaçlı kemerli küçük doğrama bulunmaktadır. Kapı doğramaları ise yeniden detaylandırılarak yol cephesindeki giriş kapısı temizlenerek korunmuştur. Can güvenliği sağlaması acil çelik çıkış kapısı mevcuttur.

Şekil 5. 38. Lengerhane Binası Kasnak Kısımında Bulunan Doğramalar
Kaynak 5. 36: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 39. Lengerhane Binası Doğrama Fotoğrafi
Kaynak 5. 39: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 40. Lengerhane Binası Acil Çıkış Kapısı
Kaynak 5. 40: Selcem Bayır Arşivi

Hasköy Tersanesinin pencereleri alüminyum olup büyük ölçekli ve kare planlıdır. Bazı bölümlerde pencereler küçük ölçekli basık kemerlidir lokma demir korkuluk mevcuttur.

Şekil 5. 41. Hasköy Tersanesi Giriş Kapısı
Kaynak 5. 41: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 42. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 42: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 43. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 43: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 44. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 44: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 45. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 45: Selcem Bayır Arşivi

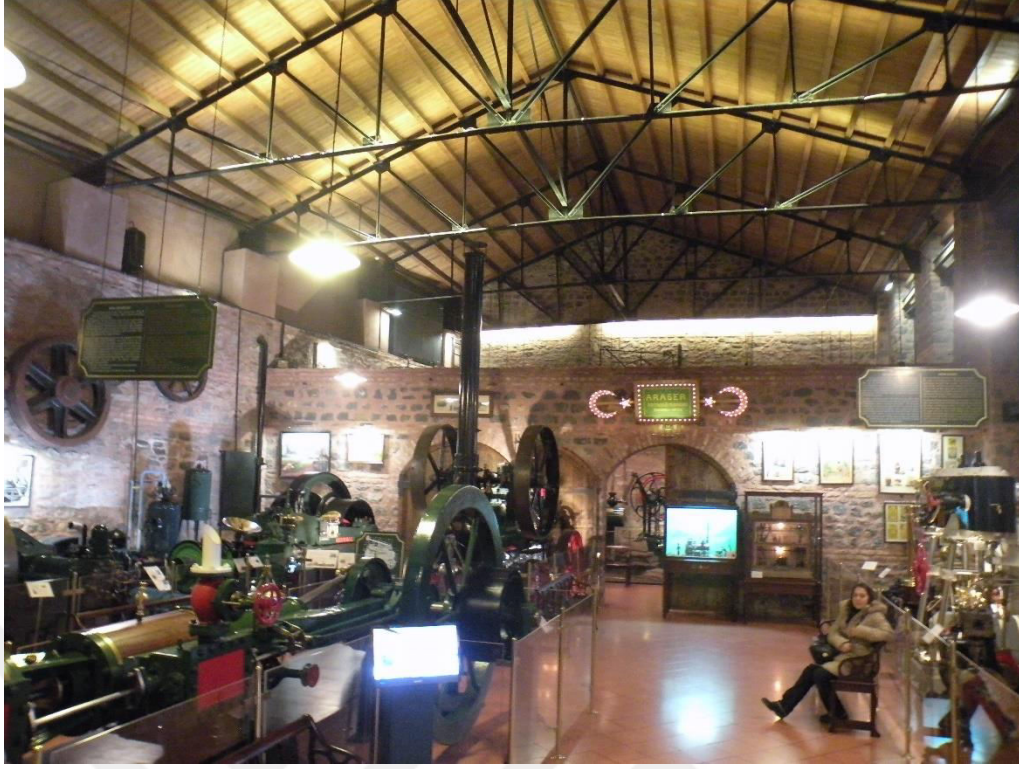
Şekil 5. 46. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 46: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 47. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 47: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 48. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5.48: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 49. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 49: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 50. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi Cafe Bölümü
Kaynak 5. 50: Selcem Bayır Arşivi

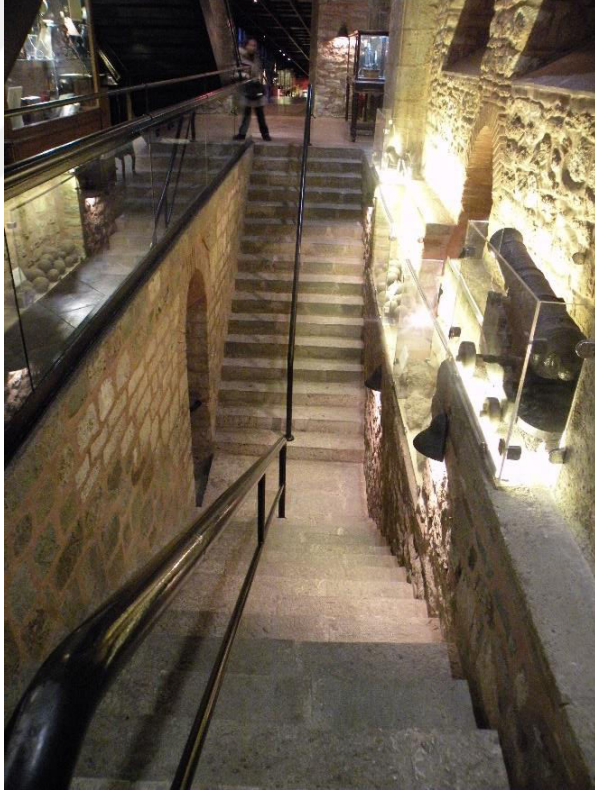
Şekil 5. 51. Hasköy Tersanesi İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 51: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 52. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 52: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 53. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 53: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 54. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 54: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 55. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 55: Selcem Bayır Arşivi

Şekil 5. 56. Lengerhane Binası İç Mekân Fotoğrafi
Kaynak 5. 56: Selcem Bayır Arşivi

6. SONUÇ

Tez çalışmasında başlangıç olarak Avrupa da başlayan ve hızla yayılarak etkisi tüm dünyada hissedilen Endüstri Devrimi incelenmiştir. Devrimden en çok etkilenen ülkelerin başında İngiltere gelmektedir fakat çeşitli uyguladığı gümrük politikalarıyla ekonomiyi canlandırmış ve fazla zarar görmemiştir. Bir ada ülkesi olan İngiltere' nin coğrafi bir konuma sahip olması sebepler arasında gösterilebilir. Bununla birlikte Endüstri Devrimini doğuran unsurlar neden ve sonuç ilişkisi içerisinde irdelenmiştir.

Endüstri Devrimiyle birlikte seri üretim başlamış hammaddeye duyulan ihtiyacı arttırmış ve böylece yeni teknolojik gelişmeler meydana gelmiştir. Hızla değişen ekonomik denge ve teknolojik gelişmeler beraberinde farklı hammadde kullanımlarını getirmiş, toplumun her katmanında sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda büyük değişimler yaşanmıştır. Bu gelişmeler arasında oldukça önemli bir yere sahip olan J. Watt'ın 1764 de tasarlayıp 1769 da patentini aldığı çift hareketli buhar makinesi olmuştur.

Endüstri Devriminin etkileri tüm dünya da olduğu gibi Osmanlı Devletinde 'de maddi ve manevi olarak oldukça hissedilmiştir. Osmanlı Devletinin Avrupa Devletlerine vermiş olduğu kapitülasyonlar nedeniyle rekabet edecek gücü kalmamış Devletin kendi içinde ve dışarıya karşı dengesi bozulmuştur. Eskiden İhracat artarken bunun tam tersi olarak İthalat artmış, ihracat azalmıştır. Osmanlı Devletinin coğrafi bakımından elverişli ve zengin olması diğer ülkeler için açık pazar haline gelmesini sağlamıştır.

Hammadde bakımından yeterli kaynağa sahip olan Osmanlı Devletinin yeterli teknolojik bilgiye sahip olmaması nedeniyle dışa bağımlılık uzun süre devam etmiştir. Kredi hacminin darlığı, özellikle endüstrinin gelişmesini engelleyen başka bir unsur olarak ön plana çıkmıştır. İleriki zamanlarda Teşviki Sanayi Kanununun çıkarılmasıyla Osmanlı Devletinde yatırımlara karşı istek artmıştır. Bu dönemde devlet eli ile bir endüstri oluşturulması için bazı girişimlerde bulunulmuştur. İlerleyen zamanlarda

teknolojik ve ekonomik anlamda Avrupa ülkeleriyle baş etmeye çalışan Osmanlı Devleti çeşitli alanlarda Endüstri Fabrikaları açmıştır. Bu alanlar sırasıyla;

- * İstanbul Enerji Üretimi
- * İstanbul Gıda Üretimi
- * Giyim ve Dokuma Üretimi
- * Deri Üretimi
- * Kimyevi Madde Üretimi
- * Maden İşleme Üretimi
- * Toprak İşleme Üretimi olarak sıralayabiliriz. Daha sonraki bölümde ise bu Endüstri yapıları detaylı olarak incelenmiştir.

Osmanlı tarafından inşa edilmiş olan bu Endüstri yapıları gelişen teknoloji ve artan üretim-tüketim sonucunda artık kullanılmamaya başlamıştır. Zamana karşı ayakta durmayı başaramayan tarihi Endüstri yapıları, insanoğlunun istekleri karşısında çaresiz kalarak özgün işlevini yitirerek başka bir işlev verilmektedir. Özellikle bu konuya değinilerek tezde eski eserlerin yeniden işlevlendirilmesine etki eden unsurlar irdelenmiştir.

İlkçağlardan bugüne kadar gelmiş tarihsel ve kültürel yapılara gereken ve beklenen hassasiyet gösterilmediğinden yıkılarak zamanla yerlerine ekonomik anlamda daha çok kazanç getireceği düşünülen yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Tarihi kent dokusunun bir parçası olan endüstri yapılarına gereken saygı ve hassasiyetle yaklaşılması gerekmektedir. Bu yapı grubu sadece ekonomik anlamda bir kazanç kapısı olarak görülmemeli aynı zamanda kültürel ve sosyal anlamlarıyla birlikte ele alınmalıdır. Bu bağlamda değerlendirerek en üst düzeyde koruma çalışması yapılması gerekmektedir.

Tarihi yapılar kültürel olmasının yanında ekonomik olarak da önemli bir değere sahiptirler. Fiziksel olarak ayakta duran fakat bakımsızlıktan işlevini yerine getiremeyen yapılara ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden işlev verilerek ekonomik anlamda gelir kaynağı olarak kullanılmaktadırlar.

Endüstri yapılarını yeniden işlevlendirirken yapının mevcut bulunduğu yerde ki halkla etkileşim içinde olunması ve orada yaşayan insanların ihtiyaçları göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu sayede yapı aracılığıyla halkla bütünleşme olacak

ve insanların yapıyı kabullenmesi hızlanacaktır. Çevresel etkenler diğer taraftan zamana bağlı olarak yıpranmalar, tahribatlar, coğrafi şartlar karşısında gerekli özeni gösterememe ve ekonomik durumun olmayışı gibi etkenler yapıyı olumsuz olarak etkilemektedir. İnsanların bu olumsuzluklar karşısında yeterli hassasiyeti göstermeleri koruma anlamında önemli bir ölçüye sahiptir.

Yapının bulunduğu konum yapıya verilecek olan işlevle doğru orantılıdır. İşlev verilirken yapının bulunduğu çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri de göz ardı edilmemelidir.

Zamanla değişen ihtiyaçlar karşısında tarihi yapılar özgünlüğünü yitirerek yeniden işlev verilmektedir. İhtiyaçlar karşısında yeniden işlev verilen tarihi yapıların orijinal yapısıyla uyumlu olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Endüstri yapıları mekânsal olarak büyük ve geniş alana sahip olması nedeniyle genellikle müze olarak kullanılmaktadır. Bu işlevlendirme yapılırken yapının özgün mimarisini bozmamaya özen gösterilmelidir.

Hasköy tarihte en önemli endüstri merkezlerinden biri olmuştur. Bu anlamda Hasköy'ün tarihçesi incelenerek açıklanmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi sırasında Hasköy'de tersaneler kurdurmuştur. Bu da zamanla diğer endüstri fabrikalarının kurulmasını sağlamıştır. Bu endüstri yapılarının en önemlileri Lengerhane ve Hasköy Tersanesi olmuştur.

Hasköy Tersanesi Şirket-i Hayriye gemilerinin inşası amacıyla kurulmuş aynı zamanda onarım ve bakım atölyesi olarak da hizmet vermekteydi. Lengerhane binası ise gemiyi denize sabitlemek amacıyla suya atılan zincir ve çapaya denilmektedir. Lengerhane ve Hasköy Tersanesinin biraz daha irdelenecek olursak Lengerhane binası mimari anlamda kare planlı ve almaşık örgülü olarak inşa edilmiştir. Lengerhane binası iki katlı ve dört tane ayak üzerine örtülmüştür sivri kemerler kullanılmıştır. Altıgen kasnakların dört bir tarafında aydınlatma pencereleri bulunmaktadır. Binanın girişinin caddenin ön tarafta olması nedeniyle yol kotunun altında kalmaktadır. Hasköy Tersanesi ise önceleri atölye olarak kurulmuşken zamanla bu kuruluş birkaç binanın birleşmesiyle genişletilmiştir. Hasköy Tersanesi tek katlı ve yüksek tavanlıdır. Tuğla sıralı moloz taş duvar olarak inşa edilmiştir.

Hasköy Tersanesi ve Lengerhane binasının zamanla işlevini kaybetmiş olmaları nedeniyle ihtiyaç doğrultusunda müze olarak işlev verilerek Rahmi Koç Müzesi adını

almıştır. Bu doğrultuda yapılan yeniden işlevlendirme geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurmaktadır. Böylelikle insanların tarihe daha estetik olarak bakmaları sağlanmaktadır. Tarihi yapıları yeniden işlevlendirme aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri mekânsal müdahale yoluna gidilmemesi gerektiğidir. Ya da mekânsal müdahale yoluna gidilme zorunluluğu varsa konum ve işlev birbirine paralel olmalıdır. Öncelikle yapıyı iyi tanımak ve tanımlamak gerekmektedir. Düzgün ve doğru fotoğraflandırılarak belgeleme işlemi yapılmalıdır. Yapının geçirdiği tarihsel dönem araştırılarak müdahale şekli saptanmalıdır.

Lengerhane ve Hasköy Tersanesi geçirmiş olduğu tahribatlar ve yangın sonrasında çok fazla zarar görmüştür. Rahmi Koç Müzesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu onayıyla restorasyon projesi onaylanarak restorasyonu başlamıştır. Kurul raporu doğrultusunda gerekli görülen müdahalelere karar verilmiştir. Bu kapsamda yapının strüktürüne çok fazla müdahale edilmeden yeniden işlev seçiminde, mekân atmosferi ve mekânın boyutları önemli bir etken olmuştur. Tarihi yapılara müdahale etmede yaşanan zorluklar nedeniyle planın aslına uygun olarak muhafaza edildiği söylenebilir.

Lengerhane Binasında mevcut tüm yapılar bir bodrumla birleştirilerek müze fonksiyonu kazandırılmıştır. Yapının geçirdiği dönemler işlevi hakkında bize fikir vermektedir. Yapının orijinalinde bulunmayan fakat ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan rampa ve merdiven sistemleri dikkat çekmektedir.

Hasköy Tersanesinin orijinal ana girişi Hasköy Caddesi üzerinden olup aynen korunmuştur. Fakat müze girişi Hasköy Tersanesinin batısından verilmiştir. Müzeyi farklı kılan en önemli etkenlerden bir tanesi de açık teşhir alanı ve otopark olarak işlevlendirilmesidir. Özgün tasarımında mevcut olmayan muhdes ekler ara katlardan kaldırılmıştır. Asma katlar yarım olarak kesilmiş böylece yapının daha iyi hissedilmesi sağlanmıştır. Müzede yapı bölümlere ayrılırken hacmine ve yüksekliklerine bağlı olarak seçilmiştir. Bu sayede müzeyi gezmeye gelenlerin müzede koleksiyonları daha yakından görmeleri ve hissetmeleri amaçlanmıştır.

Yeniden işlevlendirilmesi düşünülen endüstri yapılarında müdahaleler ve yaklaşımlar yukarıda bahsedilen unsurlar dikkate alınarak uygulanmalıdır. Bu bağlamda yapının günümüzdeki konumu açıklanmıştır. Lengerhane binasının çatı sistemi ana kubbesi kaideli ve köşe kısımlarda küçük kubbeler mevcuttur. Yapı da örtü sistemi olarak çimento sıva kullanılmıştır. Yapı'nın geçirdiği yangın sonrasında çatısı çökmüş

olduğundan kalıbı alınarak yeniden yapılmıştır. Lengerhane binası gelenekselliği korurken çağdaş mimari izlerde yansıtılmaktadır. Hasköy Tersanesi çatı örtü sistemi ise çelik konstrüksiyon üzerine alaturka kiremit döşenerek yapılmıştır. Yapı'nın içine girildiğinde en çok göze çarpan özellik ise çatı kısmının kapatılmaması ve tüm açıklığıyla belli olmasıdır. Böylelikle mekânın iyi algılanmasını sağlamıştır.

Hasköy Tersanesi ve Lengerhane binasının duvarlarına bakılacak olunursa raspa işlemi uygulanmıştır. Çürüyen taşlar çıkarılarak sağlamlaştırılmış derzleri yapılmış ve tuğla hatıllı moloz taş duvar ortaya çıkarılmıştır. Daha önce iç duvarı sıvalı olan Lengerhane binası şuan ki durumun da sıvasızdır. Taş yüzeylerde emprenye işlemi yapıp korunmaya alınmıştır. Hasköy Tersanesinde de aynı işlem uygulanmıştır. Mekâna işlev verilmesinde duvarların bu durumu dikkate alınmıştır. İç mekânın aydınlatmasına değinildiğinde sarı ve beyaz ışık görülmektedir. Bu durum mekân atmosferinin daha iyi algılanmasını sağladığı söylenebilir. Lengerhane binasında kubbenin merkezinde kandil şeklinde inmekte olan avize dikkat çekerek hoş bir görüntü sağlamıştır. Hasköy Tersanesinde nişlerin arasına yerleştirilmiş olan ve yer yer görülen gizli aydınlatmalar, yapı bütünlüğünü sağlayarak müzeyi gezenlere tarihi yaşamışlık hissini vermektedir.

Lengerhane binasında kullanılan doğramalar kubbe etrafında başlamıştır ve basık kemerlidir. Zemin kat pencereleri dikdörtgen planlıdır ve söveleri taştır. 1. kat pencereleri ise kemerleri basık ve dikdörtgen şeklindedir. Hasköy Tersanesinin pencereleri Lengerhane binasına kıyasla daha büyük ölçeklidir. Malzemesi alüminyum 'dur ve demir korkuluk mevcuttur.

Yapının yeniden işlevlendirilmesi sırasında iç mekân tasarımında daha çağdaş ve şimdiki zamana uyum sağlayabilecek nitelikte yapı elemanları kullanılması gerekmektedir. Lengerhane binası ve Hasköy Tersanesinde 'de yapı elemanları, malzemeler, renk ve ışık birbirine uyumlu bir şekilde olduğu gözlemlenmektedir. Müzede bulunan koleksiyonların sınıflandırılmasında kullanılmış olan maket ve mankenler hoş bir kurgu yaratarak ziyaretçileri eski zamana götürmektedir.

Özellikle eski otomobillerin sergilendiği alanda elektronik olarak verilen bilgi ve kısa vidolar dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bazı bölümler belli aylarda sergi alanı olarak kullanılmaktadır.

Kültürel Mirasımızın önemli yapılarından biri olan bu iki yapı işlevlendirilerek kendi döneminin tarihini, yaşam şeklini, kültürel çevreye ait izlerini yansıtmakta ve bu izleri nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak zamanın yarattığı olumsuz etkiyle ve yaşam şartlarının farklılaşması nedeniyle tarihi yapılar işlevlerini kaybetmektedirler. Bu durum zamanla bu yapıların yıpranmalarına ve yıkılmalarına yol açmaktadır. Buna örnek olarak Lengerhane binası ve Hasköy Tersanesi bu tezde ele alınmış geçirdikleri evreler nedenleriyle birlikte açıklanmıştır. Daha sonrasında ilk aşamasından itibaren yeniden işlevlendirilmeleri adım adım açıklanarak günümüzdeki durumlarına gelinmiştir.

7.KAYNAKLAR

- Adams, James L., (1996), “*Bir Mühendisin Dünyası*”, Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Ahunbay, Zeynep (2014),” *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*”, Yem Yayınları, İstanbul.
- Altınoluk, Ü. (1998). “*Binaların yeniden kullanımı: program-tasarım- uygulama kullanım,*” Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul.
- Çadırcı. M, (1997), *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK, Ankara
- Çevik, Şenay (1993), “*Korunan-Korunacak Eski Kent Dokularında Bir Sorun Alanı Olarak Göçler*”, Kentsel Koruma Ve Uygulamalar Kolokiyumu, MSÜ Matbaası, İstanbul.
- Erdoğan Yaşlıca, Nihal Şenlice ve Seda Çalışır, Ozan Hovardaoğlu ‘*Tarihi Kentsel Dokularda Yaşam Kalitesinin artırılmasında Ulaşım Sorunu İçin Çözüm Önerileri*”.
- Güran, Teyfik (1990), *İktisat Tarihi*, Damla Ofset, İstanbul
- Gürel, Sümer (1993), ‘*Kentsel koruma ve Üçüncü Dünya*’, *Kentsel koruma ve yenileme uygulamalar kolokiyumu*, MSÜ Matbaası, İstanbul.
- Güzel, Hasan Celal (2012),*Genel Türk Tarihi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara
- Göncüoğlu, S. Faruk. (2005).”*Tarihte Hasköy*” Sinpaş Yayınları, İstanbul
- Göçer, Pehlivaner, Özgür, 2003 “*Devingen Toplum Esnek Mekanlar İster*”, Arredomento Mimarlık Dergisi, Sayı 02.
- Highfield, D. (1987),” *Rehabilitation and re-use of old buildings, E&FN Spon Press,*” New York.
- James Marston Fitch,(1982), “*The Heritage as Cultural Resources*”, Historic Preservation, USA: Hill Book Company
- Jukka Jokilehto, (1990), *Definition of Cultural Heritage: References to Documents in History*, Rome: ICCROM
- Karal, Enver Ziya, (1976), *Osmanlı Tarihi*, c. VI, TTK Yayınları, Ankara,
- Karıptaş, Fatih, 2010, *Endüstri Mirası Kapsamındaki Yapıların Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi ve Kasımpaşa Tuz Ambarı Örneği*, M. S. G. S. Ü, F.B.E, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kaşlı, Bilge,2009,*İstanbul’da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları Ve İç Mekân Müdahaleleri: Santral istanbul Örneği*, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Keleş, Ruşen (1989) ‘*Planlamanın Meşruiyeti ve Plancuların Konumları*’, TMMOB Şehir Plancıları Odası 1.Planlama Kongresi, Ankara.

Kiper, Perihan (2004),” *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması-Türkiye-Bodrum Örneği*”, Doktora Tezi, Ankara

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu. 2001,” *Mimari Açıklama Raporu*”.

Köksal, Gül, 2005, *İstanbul’daki sanayi Mirasının Geleceği İçin Bir Öneri “İstanbul Endüstri Mirası Rotası”* İTÜ Dergisi.

Köksal, T. G, 1996, *Haliç Tersanelerinin Tarihsel-Teknolojik Gelişim Süreci ve Koruma önerileri*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, İstanbul.

Köksal, T. G, 2005, *İstanbul’daki Endüstri Mirası için Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

More, C., (1990), *The Industrial Age: Economy and Society In Britain 1750-1985*, London: Longman Publishers.

Özen, Sanem Lerzan (2006), *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kurullarının CBS Yardımıyla saptama- Belgeleme Çalışmaları için Model önerisi*, 4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, İstanbul.

Özer, Bülent, (1989) “Olumlu ve Olumsuz Uygulanışlarıyla Mimari Yaratmada Tarih ve Geleneğin Yeri”, *Yapı Dergisi*, Sayı 35,

Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Rostow, W.W, (Tarihsiz), *İktisadi Gelişme Merhaleleri*, Çev. Erol Güngör, Sosyal İlimler Komisyon Yayını, İstanbul.

Seven, Yusuf, (2008),” *Kültür Merkezi Şeklindeki Tarihi Binalarda Mekan Dönüşümü: Edine Deveci Han Kültür Merkezi ve Muğla Kültür Merkezi Örnekleri*,”Uzmanlık Tezi, Ankara

Sinan Akyutlaklı-Didem Çaylan-Yüksel Pöğün,(1999), *Ege Mimarlık*,

Üstkent, B. Suphi (2006), “*19. Yüzyıl İngiliz Romanında Endüstri Devrimi ’nin Yansımaları: Dickens ’in Hard Times’i, Gaskell’in Mary Barton’ı Ve Dısraeli’nin Sybil Or The Two Nations’i*” Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Vedat. Eldem, (1994), *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı Ekonomisi*, TTK, Ankara

Vedat, Eldem,(1970), *Osmanlı İmparatorluğu’nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetik*, İş Bankası Yayını, Ankara

Yasa ve Yönetmelikler

ICOMOS Türkiye Mimari Miras Koruma Bildirgesi 2013.

İnternet Kaynakları

Wikipedi, <http://www.wikipedi.com/endüstri.html>

<http://www.restoraturk.com>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanayi_Devrimi

<http://www.suleyman-ates.com/index>

http://www.rmkmuseum.org.tr/rmk_tarihce.htm

http://tr.wikipedia.org/wiki/Mühendishane-i_Bahr-i_Hümayun

<http://v3.arkitera.com/s113-muzelerimizin-cogunlugu-tarihi-binalarin-yeniden-islevlendirilmesi-suretiyle-donusturulmus-yapilar.html>

URL ve Resim Kaynakları

URL 2.1 : <http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/lookandlearn- preview/XB/XB260/XB260526.jpg>

URL 2.2 : http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanayi_Devrimi

URL 2.3 : http://www.makingitmagazine.net/wp-content/uploads/2014/03/industrial_revolution-1jf68ff.jpg

URL 2.4: <http://www.yalcinguran.com/2010/02/buhar-makinasi-lokomotif-beygir-gucu/>

URL 2.5 : <http://kpss2012tarih.blogspot.com.tr/2012/02/sanayi-inkilabi-somurgecilik.html>

URL 2.6 : <http://tarih64.blogcu.com/kapitulasyonlar/10501501>

URL 2.7 : <http://v3.arkitera.com/sa53209-arkitera-kampustenin-5-konferansi-nevzat-sayinla-izmir-dokuz-eylul-universitesinde-gerceklesti.html>

URL 2.8: <http://www.haberistanbul.org/hasanpasa-gazhanesi-start-aliyor.html>

URL 2.9: <http://gensubaylar.blogspot.com.tr/2012/03/bjk-inonu-stad-ve-tarihcesi.html>
<http://tarih64.blogcu.com/kapitulasyonlar/10501501>

URL 2.10 : <http://www.okutan.net/portfolio-type/bomonti-efes-muzesi/>

URL 2.11: <http://www.milliyet.com.tr/mecidiyekoy-likor-fabrikasi-yerle-bir/ekonomi/ekonomiyazardetay/28.05.2012/1545922/default.htm>

URL 2.12: <http://www.forumgercek.com/marmara/91801-halictе-mutevazi-bir-semt-cibali-fatih.html>

URL 2.13: <http://www.forumgercek.com/turk-tarihi/42523-osmanli-devrinden-birkac-resim.html>

URL 2.14 : http://belgelerlegercektarih.files.wordpress.com/2012/05/beykoz_sumerbank_kundura_fab.jpg

URL 2.15: <http://www.kibrithane.com/tanitim.html>

URL 2.16: <http://www.lojiport.com/558-yillik-tersane-i-amire-yok-ediliyor/>

URL 2.17: http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire#mediaviewer/File:Darphane-i_amire.jpg

URL 2.18: http://tr.wikipedia.org/wiki/Darphane-i_Amire#mediaviewer/File:Mint_Topkapi_Istanbul_2007.jpg

URL 2.19: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Tophane-i_amire.jpg

URL 2.20: http://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1ld%C4%B1z_Porselen_Fabrikas%C4%B1#mediaviewer/File:Yildiz_Porcelain_Factory_01.jpg

URL 4.1: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/Yazilar/halic-kiyisinda-eski-bir-semthaskoy/191/1>

URL 4.2: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-Fotograflari/eski-istanbul-gravurleri-ve-tablolari/halic-gravur/334/3>

URL 4.3: <http://www.istanbul.net.tr/istanbul-Rehberi/istanbul-Fotografllari/eski-istanbul-gravurleri-ve-tablolarlari/sutluce-halic-gravur/312/3>

URL 4.4: <http://terscita.blogspot.com.tr/2012/12/halic-tersanesi.html>

Kaynak 5. 1: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 2: Rahmi Koç Müzesi Arşivi

Kaynak 5. 3: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 4: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 5: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 6: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 7: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 8: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 9: Selcem Bayır Arşivi

URL 5. 10: <http://gezipgordum.com/rahmi-koc-muzesi/>

URL 5. 11: <http://www.ekavart.tv/muzeler/diger/rahmi-m-koc-muzesi>

Kaynak 5. 12: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 13: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 14: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 15: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 16: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 17: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 18: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 19: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 20: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

Kaynak 5. 21: Rahmi Koç Müzesi Tasarım Dergisi Arşivi

URL 5. 22: <Http://Dunyahrehberi.Blogspot.Com.Tr/2011/08/Mrahmi-Koc-Sanayi-Ve-Teknoloji-Muzesi.Html>

URL 5. 23: Http://Www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm

URL 5. 24: Http://Www.Rmk-Museum.Org.Tr/En/Rmk_Tarihce.Htm

Kaynak 5. 25: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 26: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 27: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 28: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 29: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 30: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 31: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 32: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 33: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 34: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 35: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 36: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 37: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 38: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 39: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 40: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 41: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 42: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 43: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 44: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 45: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 46: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 47: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 48: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 49: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 50: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 51: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 52: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 53: Fatih Yıldız Arşivi

Kaynak 5. 54: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 55: Selcem Bayır Arşivi

Kaynak 5. 56: Selcem Bayır Arşivi

8. ÖZGEÇMİŞ

Selcem BAYIR 28.10.1987 yılında İstanbul Üsküdar'da doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Ümraniye Atatürk İlköğretim okulunda, lise eğitimini ise Üsküdar Mehmet Rauf Lisesinde tamamlamıştır. 2005 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Restorasyon bölümünü kazanmış 2008 yılında mezun olmuştur, 2010 yılında ise dikey geçiş sınavı ile Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık bölümünü kazanmış 2013 yılında mezun olmuştur. Mezun olduğu yıl aynı üniversitede yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 01.10.2014 tarihinden itibaren Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık bölümünde çalışmaktadır.

